

Starptautiskās mobilitātes dalībnieku profesionālās izglītības jomā turpmākās gaitas

(Tracer Study on VET mobility participants)

Rīga, 2019

SATURS

IEVADS	3
PĒTĪJUMA APRAKSTS.....	4
Mobilitātes programmu īstenošana Latvijā	4
Pētījumā izmantotās metodes un to dalībnieku raksturojums.....	7
Kvantitatīvā mobilitātes dalībnieku aptauja.....	7
Fokusa grupu diskusijas ar mobilitātes dalībniekiem – profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem	13
Padziļinātās intervijas ar mobilitātes dalībniekiem – profesionālās izglītības iestāžu absolventiem ..	13
Pētījuma ētiskie aspekti un ierobežojumi	14
MOBILITĀTES PIEREDZE.....	15
KOMPETENČU ATTĪSTĪBA.....	31
TURPMĀKĀ IZGLĪTĪBA UN KARJERAS ATTĪSTĪBA	38
SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS	44

Pētījumu finansē no Erasmus+ Starptautisko sadarbības aktivitāšu (TCA) budžeta līdzekļiem.

Šī publikācija atspoguļo tikai tās autoru viedokli, un Eiropas Komisijas atbalsts šīs publikācijas tapšanai nav uzskatāms par tās satura apstiprinājumu, un Komisija nekādā veidā neuzņemas atbildību par šeit ietvertās informācijas tālāku izmantošanu.

IEVADS

Eiropas Savienības ERASMUS+ programma (iepriekš ES Mūžizglītības programma Leonardo da Vinči) sākotnējās profesionālās izglītības audzēkņiem un mācekļiem, kā arī sākotnējās profesionālās izglītības iestāžu nesenažiem absolventiem sniedz iespēju īstenot praksi ārvalstu uzņēmumos vai praksi kombinēt ārvalstu mācību iestādē un uzņēmumā (turpmāk tekstā arī mobilitātes programmas). Latvija šo programmu īstenošanā ir iesaistījusies kopš 2007. gada. Šīs programmas īsteno Valsts izglītības attīstības aģentūra.

Lai analizētu mobilitātes ietekmi uz tās dalībnieku profesionālajām gaitām, apzinātu mobilitātes laikā iegūtās kompetences, identificētu mobilitātes laikā iegūtās prasmes, kuras ir noderīgas darba tirgū, Valsts izglītības attīstības aģentūra ir iesaistījusies starptautiskā pētījumā „Starptautiskās mobilitātes dalībnieku profesionālās izglītības jomā turpmākās gaitas” (*“Tracer Study on VET mobility participants”*) sadarbībā ar Polijas, Beļģijas, Luksemburgas, Slovākijas, Spānijas, Lielbritānijas un Maķedonijas ERASMUS+ Nacionālajām aģentūrām. Pētījums balstīts uz Polijas nacionālā pētījuma ietvaros izstrādāto metodiku un pētījuma instrumentiem (aptaujas anketu un interviju vadlīnijām). Latvijas pētījums ir veikts Eiropas Savienības programmas izglītības, mācību, jaunatnes un sporta jomā ERASMUS+ Starptautiskās sadarbības aktivitāšu projekta ietvaros.

Šis ziņojums atspoguļo Latvijas nacionālā pētījuma „Starptautiskās mobilitātes dalībnieku profesionālās izglītības jomā turpmākās gaitas” rezultātus. Ziņojums sastāv no četrām nodaļām. Pirmajā nodaļā ir sniegts pētījuma mērķa grupas – profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu, kuri piedalījās mācību mobilitātē ārvalstīs ES Mūžizglītības programmas un/vai ES ERASMUS+ programmas ietvaros (turpmāk – mobilitātes dalībnieki) – kopējais raksturojums, pētījuma metožu un pētījuma dalībnieku raksturojums. Otrajā nodaļā ir raksturota pētījuma dalībnieku mobilitātes pieredze, balstoties gan uz kvantitatīvā, gan kvalitatīvā pētījuma rezultātiem, pieredzes ilustrēšanai izmantojot dalībnieku viedokļus raksturojušus citātus. Trešajā nodaļā uzmanība ir pievērsta mobilitātes dalībnieku viedoklim, kādas kompetences ir palīdzējusi attīstīt dalība mobilitātes programmā. Savukārt ceturtajā nodaļā ir aplūkota mobilitātes dalībnieku turpmākā izglītība un darba pieredze, īpašu uzmanību pievēršot tam, kādu ietekmi dalība mobilitātes programmā ir atstājusi uz profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu darba gaitām. Iepazīstoties ar ziņojumā ietvertu informāciju, jāņem vērā, ka tā atspoguļo mobilitātes programmu dalībnieku redzējumu un pieredzi, tāpēc atsevišķi jautājumi (piemēram, profesionālās izglītības iestādes īstenošanās aktivitātes, atlasot uzņemošās puses organizācijas, mobilitātes programmas dalībnieku atlases izglītības iestādes ietvaros u.tml.) ir atspoguļoti tiktāl, cik to spēja raksturot mobilitātes dalībnieki. Katras ziņojuma nodaļas noslēgumā ir sniegti mobilitātes programmu dalībnieku ieteikumi mobilitātes programmas īstenošanas kvalitātes uzlabošanai, kas ziņojuma noslēguma daļā ir integrēti kopā ar pētījuma veicēju secinājumiem.

Latvijas nacionālo pētījumu pēc Valsts izglītības attīstības aģentūras pasūtījuma veica nodibinājums „Baltic Institute of Social Sciences”.

PĒTĪJUMA APRAKSTS

Šajā nodaļā ietverta informācija par ES Mūžizglītības programmas un ES ERASMUS+ programmas dalībnieku skaitu Latvijā, kas veido šī pētījuma mērķa grupu, pētījumā izmantotajām metodēm, pētījuma dalībnieku skaitu un raksturojumu, kā arī citu informāciju, kas jāņem vērā, iepazīstoties ar šī pētījuma rezultātiem.

Mobilitātes programmu īstenošana Latvijā

Kopējā informācija par ES ERASMUS+ programmas īstenošanas rezultātiem Latvijā ir attēlota 1. tabulā, kurā redzami dati par katrā gadā KA102 un KA116 konkursos apstiprināto projektu skaitu, šo projektu ietvaros mobilitātē nosūtīto dalībnieku skaitu iedalījumā pēc prakses vietas (uzņēmums vai profesionālās izglītības iestāde) un Latvijas profesionālo iestāžu skaits, kuras attiecīgi piedalījušās projektu īstenošanā. Salīdzinot šos datus ar turpmāk sniegtajiem datiem par mobilitātes dalībnieku profilu, t.sk. gadu, kad profesionālo izglītības iestāžu audzēkņi ir devušies ārvalstu praksē, jāņem vērā, ka projekts, kura iesniegums konkursa kārtībā ir apstiprināts 2016. gadā, praksē tika īstenots vēlāk – sākot no 2016. gada rudens līdz pat 2018. gadam, t.i., līdz pat pusotru gadu ilgam laika posmam. Tādējādi šī statistika, kas raksturo programmas īstenošanas apjomu Latvijā, tieši nav salīdzināma ar pētījuma dalībnieku sniegto informāciju par to, kurā gadā viņi ir devušies praksē.

Kopumā 2014. – 2016. gadā Latvijā profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu mobilitātes projektos piedalījās 56 izglītības iestādes. Profesionālās izglītības iestādes var atkārtoti piedalīties katra gada ES ERASMUS+ programmas konkursā, un ik gadu vidēji projektus īsteno aptuveni 30 profesionālās izglītības iestādes (sk. 1. tabulu). Kopumā 2014. – 2016. gadā mobilitātes programmās ir piedalījušies 2101 profesionālo izglītības iestāžu audzēkņi, no tiem 63% (1327 personas) bijuši mācību mobilitātē ārvalstu uzņēmumos (sk. 1. tabulu).

1. tabula. Vispārējs pārskats par ES ERASMUS+ mobilitātes programmas profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem īstenošanas rezultātiem 2014. – 2016. gada projektos (skaits)

Konkursa norises gads	Projektu skaits	Mācību mobilitāte ārvalstu uzņēmumos	Mācību mobilitāte ārvalstu profesionālās izglītības iestādēs	Profesionālo izglītības iestāžu skaits
2014. gada konkurss (uzsaukums)	31*	420	161	32
2015. gada konkurss	29	419	318	29
2016. gada konkurss	33	488	295	32
Kopā	-	1327	774	-

Avots: Valsts izglītības attīstības aģentūra

* Ieskaitot vienu konsorcijs, kurā apvienojās 3 profesionālās izglītības iestādes

Savukārt ES Mūžizglītības programmas Leonardo da Vinči, kas īstenoja 2009. – 2013. gadā, ietvaros kopumā ārvalstu mobilitātē piedalījušies 4389 profesionālo izglītības iestāžu audzēkņi (sk. 2. tabulu). Salīdzinot abu programmu rādītājus, redzams, ka ES ERASMUS+ programmas darbības laikā ir

mazliet pieaudzis gadā apstiprināto projektu skaits, pieaugot mobilitātes programmas dalībnieku skaitam viena gada ietvaros.

2. tabula. Vispārējs pārskats par ES Mūžizglītības programmas Leonardo da Vinči mobilitātes projektu profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem īstenošanas rezultātiem 2007. – 2013. gadā (skaits)

Konkursa norises gads	Projektu skaits	Mobilitātes dalībnieku skaits	Profesionālo izglītības iestāžu skaits
2007. gada konkurss	38	379	23
2008. gads	36	259	29
2009. gads	27	258	20
2010. gads	31	269	21
2011. gads	29	295	29
2012. gads	29	460	29
2013. gads	26	464	26
Kopā	-	4389	-

Avots: Valsts izglītības attīstības aģentūra

Informācija par ārvalstīm, uz kurām visbiežāk dodas mobilitātes programmu dalībnieki, ir pieejama par 2014. – 2016. gada konkursu projektiem, t.i., par ES ERASMUS+ programmu (sk. 3. tabulu).

3.tabula. ES ERASMUS+ mobilitātes programmas profesionālo izglītības iestāžu audzēkņu mobilitātē aptvertās valstis 2014. – 2016. gada projektos

Uzņemošā valsts	2014. gada konkurss	2015. gada konkurss	2016. gada konkurss	KOPĀ	
	skaits	skaits	skaits	skaits	procenti
Austrija	0	9	15	24	1,1%
Bulgārija	0	8	22	30	1,4%
Vācija	166	150	155	471	22,4%
Dānija	25	20	21	66	3,1%
Igaunija	35	40	26	101	4,8%
Griekija	34	3	8	45	2,1%
Spānija	38	80	93	211	10,0%
Somija	10	62	26	98	4,7%
Francija	3	20	29	52	2,5%
Itālija	55	77	80	212	10,1%
Lietuva	31	35	27	93	4,4%
Malta	76	52	61	189	9,0%
Portugāle	39	78	118	235	11,2%
Zviedrija	2	11	8	21	1,0%
Lielbritānija	27	41	32	100	4,8%
Citas valstis*	40	51	65	156	7,4%

Avots: Valsts izglītības attīstības aģentūra

* To starpā: Beļģija, Kipra, Čehija, Horvātija, Ungārija, Islande, Maķedonija, Nīderlande, Norvēģija, Polija, Slovēnija un Slovākija.

Aplūkojot trīs gadu posma kopējos rezultātus (sk. 3. tabulu), redzams, ka visbiežāk profesionālo izglītības iestāžu audzēkņi devušies praksē uz Vāciju – 22% jeb 471 dalībnieki, Portugāli (11%), Itāliju

(10%), Spāniju (10%) un Maltu (9%). Visretāk 2014. – 2016. gada projektu konkursu rezultātā Latvijas profesionālo izglītības iestāžu audzēkņi devušies mobilitātē uz Horvātiju, Islandi, Poliju un Slovēniju.

Mobilitātes dalībnieku skaits, kas konkrētā gadā dodas uz noteiktu uzņemošo valsti, var būt ļoti svārstīgs, piemēram, uz Grieķiju 2014. gada konkursa rezultātā devās 34 dalībnieki, nākamā gada konkursos – būtiski mazāks dalībnieku skaits. Līdzīga mainīga aktivitāte ir novērojama attiecībā uz došanos mobilitātē uz Austriju, Bulgāriju, Somiju, Franciju. Šie statistikas dati saskan ar pētījuma dalībnieku – profesionālo izglītības iestāžu audzēkņu – novēroto, ka izglītības iestādes no gada uz gadu var mainīt gan valstis, uz kurām nosūtīt audzēkņus praksē, gan studiju virzienus, kuru ietvaros dalībniekiem piedāvā mobilitāti, t.i., lai nodrošinātu ES ERASMUS+ mobilitātes programmas pieejamību dažādu specialitāšu studentiem, īstenoto projektu mērķa nozares un valstis tiek mainītas. Tāpat sadarbības virzienu maiņa var būt saistīta ar apmierinātību ar izveidotās sadarbības pieredzi, nodibinātajiem kontaktiem u.tml. Laika gaitā stabilākā sadarbības pieredze ir izveidojusies ar Vācijas, Dānijas, Igaunijas, Spānijas, Itālijas, Maltas, kā arī Lielbritānijas uzņemošajiem partneriem.

4. tabula. ES ERASMUS+ mobilitātes programmas dalībnieku pārstāvētās profesionālās izglītības nozares 2014. – 2016. gada projektos

Nozare	2014. gada konkurss	2015. gada konkurss	2016. gada konkurss	KOPĀ	
	skaits	skaits	skaits	skaits	procenti
Administratīvie pakalpojumi	32	35	34	101	4,8%
Būvniecība, elektroenerģijas, gāzes, ūdens un komunālo pakalpojumu piegāde un apsaimniekošana	42	50	69	161	7,7%
Elektronika, mehatronika, ražošana un ieguves rūpniecība	95	140	112	347	16,5%
Individuālie pakalpojumi	2	2	11	15	0,7%
Informācijas tehnoloģijas (IT) un informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT)	30	18	20	68	3,2%
Izglītība, valsts pārvalde un aizsardzība	85	37	15	137	6,5%
Kultūra, māksla, izklaide un atpūta	37	118	178	333	15,8%
Lauksaimniecība, mežsaimniecība, veterinārija, vide	20	47	63	130	6,2%
Medicīna, veselība, sociālais darbs	0	0	11	11	0,5%
Tirdzniecība	10	8	3	21	1,0%
Transports un transporta pakalpojumi	46	70	72	188	8,9%
Tūrisms, ēdināšana, viesmīlība un izmitināšana	182	212	198	592	28,1%

Avots: Valsts izglītības attīstības aģentūra; autoru kopsavilkums pēc nozarēm

Mobilitātes programmas dalībnieku uzņemošo valstu izvēli zināmā mērā izskaidro dalībnieku pārstāvētās profesionālās izglītības nozares (sk. 4. tabulu), un proti, 28% jeb 592 no mobilitātes dalībniekiem 2014. – 2016. gadā mācījās tūrisma, ēdināšanas, viesmīlības un izmitināšanas nozares

profesijās, un šīs nozares izglītības iestādēm ir raksturīgs sadarbīties ar valstīm, kurās ir attīstīta uzņēmošā tūrisma industrija.

Citi 2014. – 2016. gada projektu ārvalstu mobilitātes dalībnieki parasti pārstāv elektronikas, mehatronikas, ražošanas un ieguves rūpniecības (17%), kultūras, mākslas, izklaides un atpūtas (16%), transporta un transporta pakalpojumu (9%) un būvniecības, elektroenerģijas, gāzes, ūdens un komunālo pakalpojumu piegādes un apsaimniekošanas (8%) nozares.

Pētījumā izmantotās metodes un to dalībnieku raksturojums

Tā kā šis pētījums ir veikts sadarbībā ar Polijas, Beļģijas, Luksemburgas, Slovākijas, Spānijas, Lielbritānijas un Maķedonijas ERASMUS+ Nacionālajām aģentūrām, tad tajā izmantotās metodes un dalībnieki atbilst pētījuma koordinējošā partnera (Polijas Nacionālās aģentūras) noteiktajam ietvaram.

Pētījums tika īstenots divos secīgos, laikā nodalītos posmos. Pirmais pētījuma posms bija kvantitatīvās elektroniskās (*online*) aptaujas veikšana un otrais posms – kvalitatīvās izpētes veikšana, dažādām mobilitātes dalībnieku grupām piemērojot atšķirīgas kvalitatīvās izpētes metodes (fokusa grupu diskusijas vai padziļinātās intervijas). Katras metodes pielietošana Latvijā un sasniegtie dalībnieki raksturoti turpmākajās apakšnodaļās.

Kvantitatīvā mobilitātes dalībnieku aptauja

Kvantitatīvās mobilitātes dalībnieku aptaujas mērķa grupa bija visi profesionālo iestāžu audzēkņi un absolventi, kuri savas profesionālās izglītības iegūšanas laikā bija piedalījušies ES Mūžizglītības programmas vai ES ERASMUS+ programmas mobilitātes projektos, t.i., sākot no 2007. gada. Tā kā Nacionālās aģentūras saziņai ar mobilitātes projektu dalībniekiem uzkrāj dalībnieku kontaktinformāciju (elektroniskā pasta adresi), tas pieļāva iespēju sasniegt visus mobilitātes dalībniekus. Elektroniskā pasta adresu pieejamība pieļāva elektroniskās aptaujas veikšanu, par kuras izmantošanu vienojās visi pētījumā iesaistītie partneri.

Latvijā elektroniskās pasta adreses bija pieejamas par mobilitātes projektu dalībniekiem 2011. – 2017. gadā (projekta dalības gads šeit norādīts atbilstoši faktiskajam mobilitātes brauciena norises laikam, nevis atbilstoši projekta konkursa norises gadam, kā tas bija iepriekšējā nodaļā). Elektroniskās aptaujas veikšanai tika izmantota izpildītāja rīcībā esoša speciāla datorprogramma, kura ļāva nosūtīt katram mobilitātes programmas dalībniekam viņam individuālu aptaujas saiti, kas izslēdza iespēju aizpildīt aptaujas anketu atkārtoti un kas pieļāva iespēju nosūtīt atgādinājumus par dalību aptaujā tikai tiem mērķa grupas pārstāvjiem, kuri pēc iepriekšējā aicinājuma aptaujā vēl nebija piedalījušies. Pārskats par izsūtīto uzaicinājumu piedalīties aptaujā un atbildējošo kopējo skaitu sniegts 5. tabulā.

Kopumā uzaicinājumi piedalīties aptaujā tika izsūtīti 3588 mobilitātes programmu dalībniekiem, no tiem 433 jeb 12,1% adresāti bija uzsākuši aptaujas anketas aizpildīšanu, anketas aizpildīšanu pabeidza 339 jeb 9,5% adresātu, taču, izvērtējot atbildes uz anketas iesākumā esošajiem filtra jautājumiem, kas pārbauda personas atbilstību mērķa grupai, par derīgām tika atzītas 335 jeb 9,3% elektroniski aizpildītas aptaujas anketas.

Mobilitātes programmas dalībnieku elektroniskā aptauja Latvijā notika laika posmā no 2018. gada 24. oktobra līdz 30. novembrim. Tiem elektroniskā pasta adresātiem, kuriem bija iespējams nosūtīt

atgādinājumu, šajā laika posmā tika nosūtīti divi atgādinājumi ar aicinājumu piedalīties elektroniskajā aptaujā; tie tika nosūtīti 2018. gada 8. novembrī un 20. novembrī.

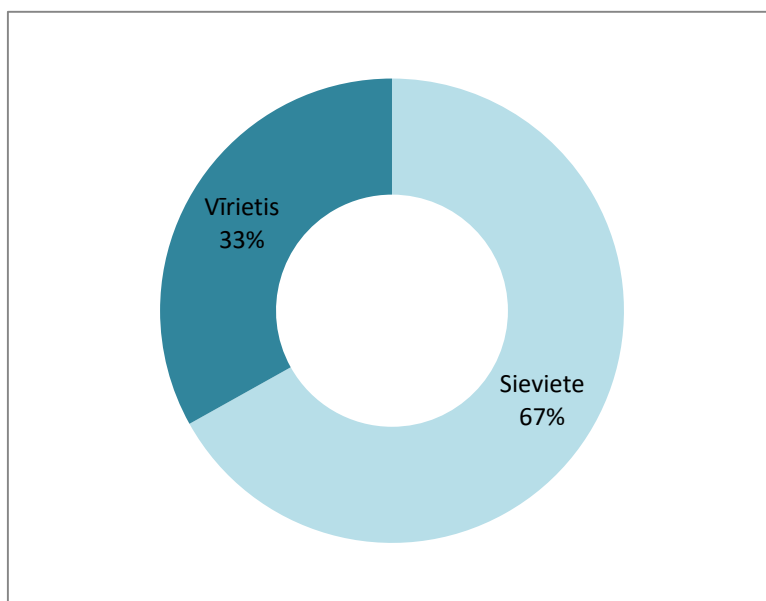
5. tabula. Pārskats par mobilitātes dalībnieku kvantitatīvās elektroniskās aptaujas īstenošanu

	Skaitis	Procenti
Kopējais pieejamo elektroniskā pasta adrešu skaits, t.sk.:	3588	100,0%
- Elektroniskā pasta adreses, kuru lietotāji bija devuši piekrišanu atkārtotai saziņai	2254	
- Elektroniskā pasta adreses, kuras tika fiksētas pirms atkārtotas saziņas piekrišanas formas aizpildīšanas*	1334	
Uzsākta anketas aizpildīšana	433	12,1%
Pabeigtas anketas	339	9,5%
Derīgas aptaujas anketas (respondentu skaits)	335	9,3%

*Piezīme: * Apkopojot mobilitātes programmas dalībnieku kontaktinformāciju, sākot ar 2014. gadu, Valsts izglītības attīstības aģentūra visiem dalībniekiem lūdza atzīmēt, vai dalībnieks piekrīt šīs informācijas tālākai izmantošanai saziņai ar viņu; tādējādi šīm elektroniskajām pasta adresēm bija iespējams nosūtīt atgādinājumus par dalību pētījumā. Pirms šīs prakses uzsākšanas mobilitātes dalībnieki apzinātu/ informētu piekrišanu par savas kontaktinformācijas tālāku izmantošanu nebija snieguši, tādējādi šiem mobilitātes dalībniekiem uzaicinājums piedalīties aptaujā tika nosūtīts tikai vienu reizi.*

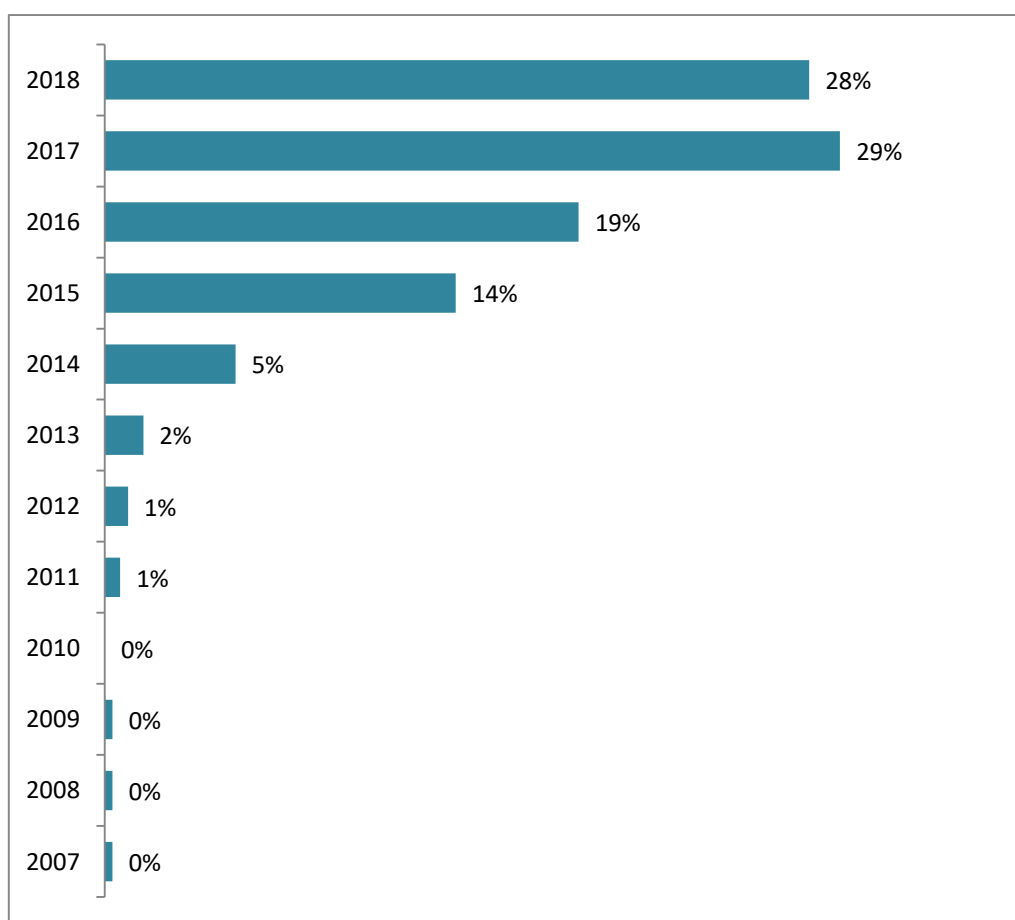
Šajā ziņojumā turpmāk sniegtā datu analīze ir balstīta uz 335 derīgām aizpildītām mobilitātes programmu projektu dalībnieku anketām. Šīs nodaļas turpinājumā ir sniegts aptaujas dalībnieku (respondentu) raksturojums pēc šādiem parametriem: dzimums, gads, kurā audzēknis devās mobilitātes/ apmaiņas programmā, pārstāvētās izglītības iestādes tips, respondenta dzīvesvieta pirms dalības mobilitātes programmā, nozare, kurā mobilitātes dalībnieks strādāja kā praktikants, valsts, kurā norisinājās prakse.

1. zīmējums. Aptaujas dalībnieku dzimums (procentos)

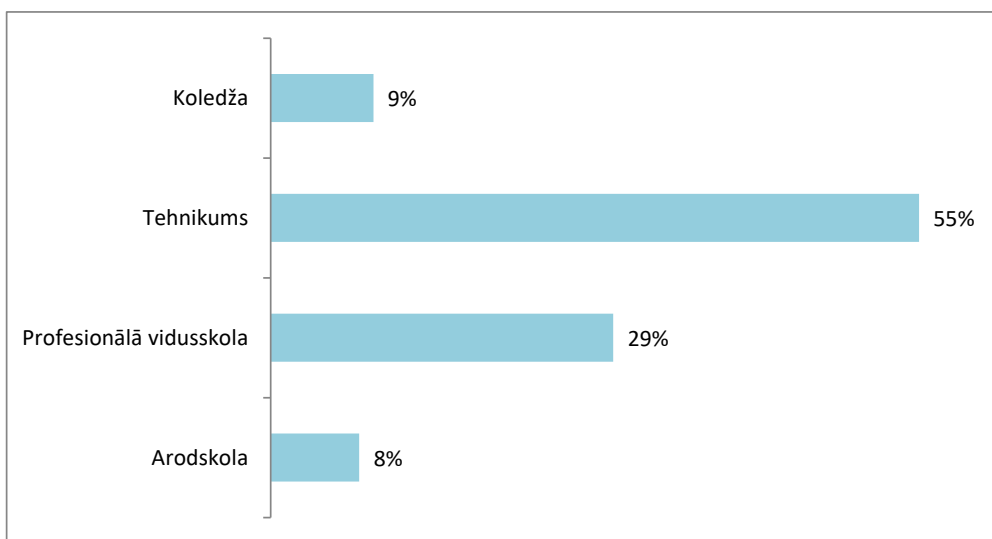
Kopumā aptaujā piedalījās 67% jeb 224 sievietes un 33% jeb 111 vīrieši (1. zīmējums). Vairums respondentu mobilitātes programmās bija piedalījušies pēdējo gadu laikā, t.i., 2016. – 2018. gadā, t.i., no 2016. gada projektu konkursa (2. zīmējums). Kopumā 28% jeb 92 respondenti piedalījās mobilitātē 2018. gadā, 29% jeb 96 respondenti – 2017. gadā, 19% jeb 62 respondenti – 2016. gadā un 14% jeb 46 respondenti – 2015. gadā. Salīdzinot šos datus ar mobilitātes programmu kopējo dalībnieku skaitu (sk. iepriekš 1. tabulu), redzams, ka atbildētības līmenis (aptaujas dalībnieku īpatsvars pret visu mobilitātes dalībnieku kopumu) ir nozīmīgi augsts tieši ERASMUS+ programmas dalībnieku grupā. Kā redzams, jo senāka dalības pieredze mobilitātē, jo retāk profesionālo izglītības iestāžu audzēkņi/absolventi ir piedalījušies aptaujā. Šāda mobilitātes dalībnieku sasniegšana aptaujā norāda, ka iegūtie dati raksturo šim brīdim aktuālās mobilitātes programmu stiprās un vājās puses.

2. zīmējums. Dalības gads mobilitātes programmā (procentos)

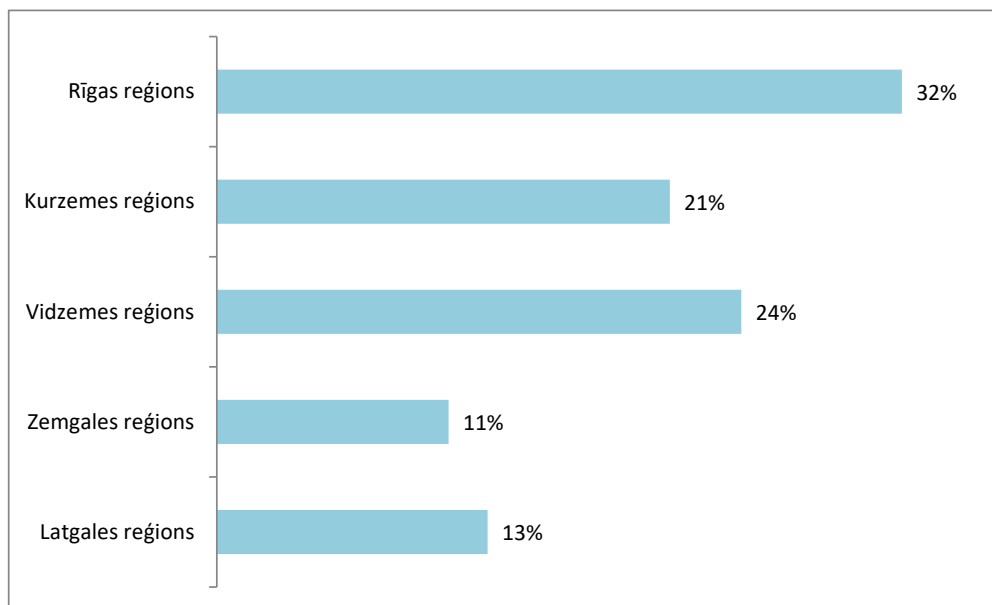

Vairums mobilitātes dalībnieku pirms došanās ārvalstu praksē Latvijā ir mācījušies tehnikumā (55% jeb 184 respondenti), kā arī profesionālajā vidusskolā (29% jeb 97 respondenti) (3. zīmējums). 32% jeb 106 respondenti pirms došanās ārvalstu praksē dzīvoja Rīgas reģionā, 24% jeb 81 respondents dzīvoja Vidzemes reģionā, 21% jeb 70 respondenti – Kurzemes reģionā, 13% jeb 42 respondenti – Latgales reģionā un 11% jeb 36 respondenti – Zemgales reģionā (4. zīmējums).

3. zīmējums. Ārvalstu praksē nosūtošā izglītības iestāde Latvijā

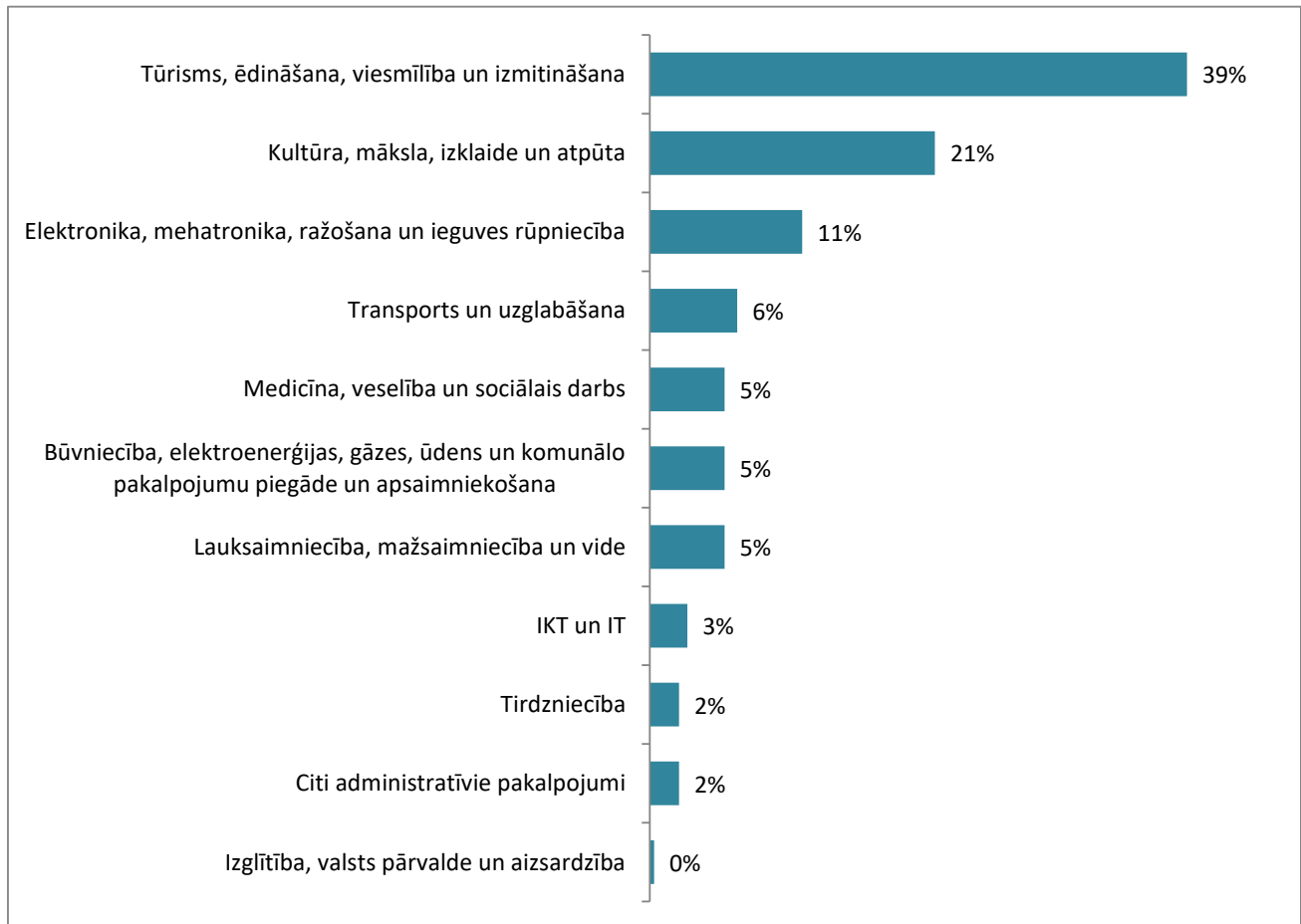

4. zīmējums. Dzīvesvietas reģions Latvijā pirms došanās praksē (procentos)

Aptaujas dalībnieki visbiežāk pārstāv tūrisma, ēdināšanas, viesmīlības un izmitināšanas nozari – 39% jeb 130 respondenti (5. zīmējums). Nākamā nozare, kurā studējuši un devušies praksē mobilitātes dalībnieki, ir kultūra, māksla, izklaide un atpūta – 21% jeb 69 respondenti. Tāpat aptaujas dalībnieki bieži ir studējuši un devušies praksē arī elektronikas, mehatronikas, ražošanas un ieguves rūpniecības (11% jeb 37 respondenti) un transporta un uzglabāšanas (6% jeb 21 respondents) nozarēs (5. zīmējums).

5. zīmējums. Mobilitātes dalībnieku studiju nozare (procentos)

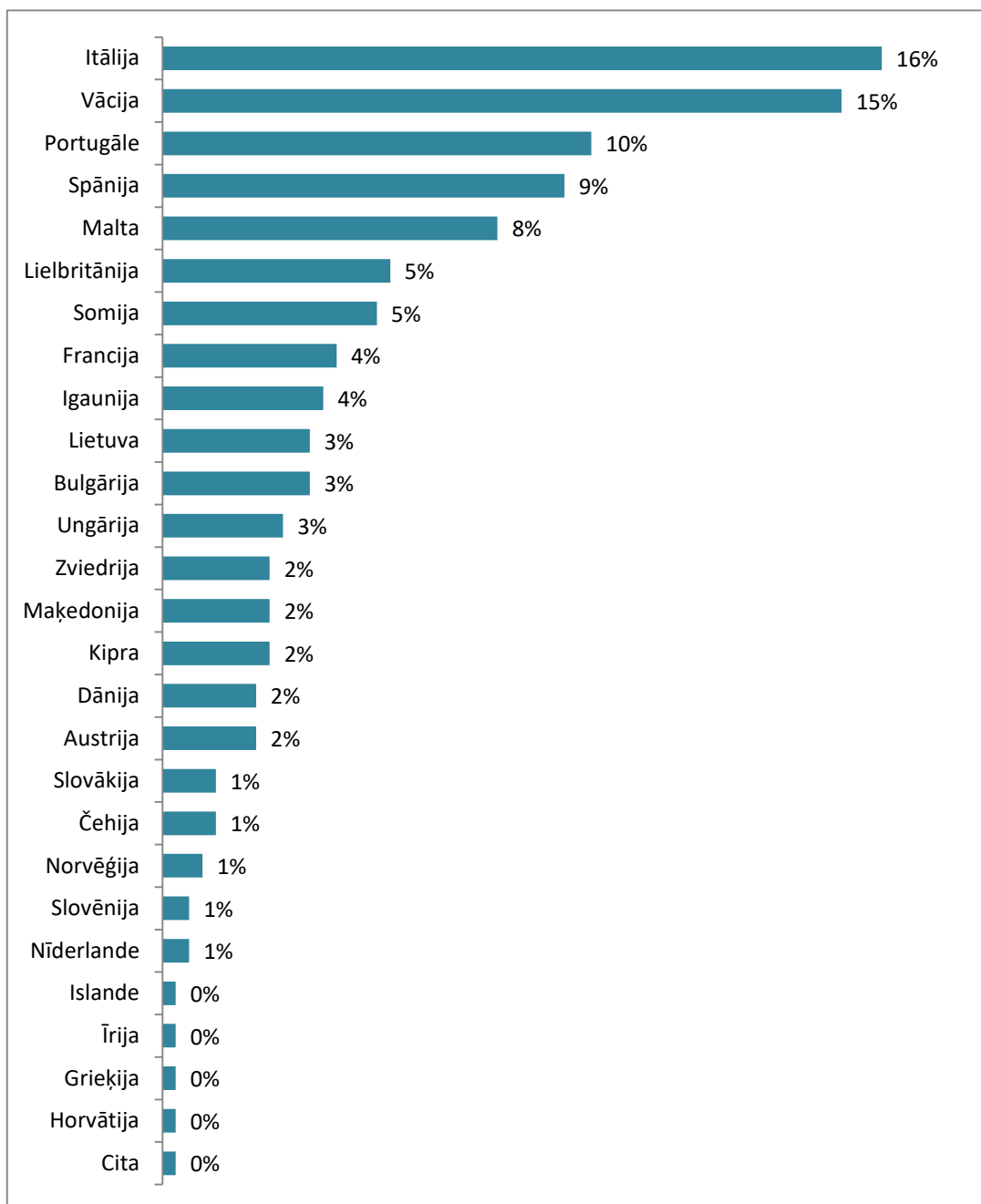
Salīdzinot kopējo biežāk izlasē sastopamo nozaru mobilitātes dalībnieku īpatsvaru (5. zīmējums) ar to kopskaitu ERASMUS+ projektos (sk. iepriekš 4. tabulu), redzams, ka aptaujas dalībnieki pārstāv tādas nozares, kuras visbiežāk ir izplatītas, raugoties arī pēc projektu pieteikumiem. Vienlaikus tūrisma, ēdināšanas, viesmīlības un izmitināšanas nozares pārstāvji ir bijuši aktīvāki par citu nozaru pārstāvjiem.

Vērtējot sasniegtos respondentus, jāņem vērā, ka 4. tabulā mobilitātes dalībnieku izglītības nozares ir norādītas atbilstoši projektu pieteikumiem, savukārt aptaujā (5. zīmējumā) tās dalībnieki savu studiju nozari ir norādījuši atbilstoši savai izpratnei par darbības jomu, t.i., pastāv iespēja, ka mobilitātes dalībnieki norāda citu nozari, nekā tā ir fiksēta projekta pieteikumā.

Tūrisma, ēdināšanas, viesmīlības un izmitināšanas nozares mobilitātes dalībnieku aktivitāte aptaujā ir mainījusi arī sadalījumu pēc mobilitātes dalībniekus uzņemošajām valstīm (sk. 6. zīmējumu, salīdzinot

ar 3. tabulu). Tādējādi aptaujas dalībnieki visbiežāk devušies ārvalstu praksē uz Itāliju – 16% jeb 54 respondenti, Vāciju – 15% jeb 51 respondents, Portugāli – 10% jeb 32 respondenti, Spāniju – 9% jeb 30 respondenti un Maltu – 8% jeb 25 respondenti. Lai gan visas nosauktās valstis ir to vidū, uz kuriem visbiežāk dodas mobilitātes dalībnieki no Latvijas, Vācijas apmeklētāju mobilitātes dalībnieku īpatsvars aptaujā ir zemāks, savukārt Itāliju apmeklētāju dalībnieku īpatsvars – augstāks.

6. zīmējums. Mobilitātes dalībniekus uzņēmušās valstis (procentos)

Aptaujas dalībnieku profils rāda, ka kopumā kvantitatīvajā aptaujā ir aptverti pēdējo gadu mobilitātes dalībnieki, tādējādi iegūtie dati raksturo aktuālo situāciju. Vienlaikus, vērtējot aptaujas dalībnieku atbildes, jāņem vērā, ka izlasē ir par daudz pārstāvēti tūrisma, ēdināšanas, viesmīlības un izmitināšanas

nozares pārstāvji un par maz pārstāvēti dažādu tehnisko un lauksaimniecības, mežsaimniecības un vides nozares pārstāvji.

Fokusa grupu diskusijas ar mobilitātes dalībniekiem – profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem

Kvalitatīvās pētījuma daļas – fokusa grupu diskusiju (turpmāk – FGD) – mērķa grupa bija tie mobilitātes dalībnieki, kuri joprojām mācās profesionālajā izglītības iestādē, no kuras devās mācību praksē. Attiecīgi – vairums diskusiju dalībnieku mobilitātē bija piedalījušies pēdējo gadu laikā, t.i., jau ERASMUS+ programmas darbības ietvaros. Kopumā pētījuma ietvaros tika veiktas divas FGD – pirmā grupa notika 2019. gada 5. martā un otrā – 2019. gada 26. martā. Tās notika Rīgā, izpildītāja telpās, profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem ērtā laikā. Kopumā FGD piedalījās 25 dalībnieki (8 vīrieši un 9 sievietes). Pirmajā FGD piedalījās 8 dalībnieki, otrajā – 9 dalībnieki.

FGD pārstāvēja dažādas profesionālās izglītības iestādes (no Rīgas un citām Latvijas pilsētām) un atšķirīgas nozares. FGD dalībnieku mobilitātē aptvertās valstis: Bulgārija, Igaunija, Itālija, Maķedonija, Polija, Portugāle, Slovākija, Spānija, Ungārija, Vācija un Zviedrija. FGD dalībnieku prakses ilgums ārvalstīs arī bija atšķirīgs: 5 dalībnieku mobilitāte ilga divas nedēļas, 8 dalībnieku – 3-4 nedēļas, 4 – vairāk par mēnesi (diviem dalībniekiem bija pieredze ar 5-6 mēnešu ilgu praksi ārvalstīs).

FGD dalībnieku rekrutēšana notika atšķirīgi. Pirmkārt, veicot kvantitatīvo mobilitātes dalībnieku aptauju, anketas noslēgumā tika pievienots jautājums, vai aptaujas dalībnieks piekristu piedalīties individuālā intervijā vai grupu diskusijā saistībā ar savu mobilitātes pieredzi. Tie aptaujas dalībnieki, kuri piekrita piedalīties kvalitatīvajā pētījumā, norādīja savu kontaktinformāciju turpmākajai saziņai. FGD rekrutēšanas laikā tika noskaidrots, ka liela daļa kvantitatīvās aptaujas respondentu, kas piekrita dalībai kvantitatīvajā izpētē, jau ir beiguši studijas profesionālajā izglītības iestādē, tādējādi neatbilst FGD mērķa grupai (un atbilst padziļināto interviju mērķa grupai), vai mācās reģionos, kas atrodas attālināti no FGD norises vietas. Ar aptaujā iegūtajiem kontaktiem pietika tikai pirmās FGD dalībnieku rekrutēšanai. Tā rezultātā, otrkārt, nākamās FGD dalībnieku rekrutēšana notika ar Nacionālās aģentūras (Valsts izglītības attīstības aģentūras) starpniecību. Pētījuma izpildītājs sniedza Nacionālajai aģentūrai informāciju par tām profesijām, kuras netika pārstāvētas pirmajā FGD, un dalībnieku rekrutēšanā tika pievērsta uzmanība, lai nodrošinātu šo profesiju pārstāvju dalību pētījumā. Nacionālā aģentūra izsūtīja uzaicinājuma vēstules visām profesionālās izglītības iestādēm Rīgā un reģionos, kuros iespējams apgūt minētās profesijas, un izglītības iestādes deleģēja audzēkņus dalībai FGD. Pētījuma izpildītājs sazinājās ar katru deleģēto audzēkni, lai pārliecinātos par viņa piekrišanu piedalīties pētījumā un sniegtu praktisku informāciju par FGD norises vietu un laiku.

Lai nodrošinātu visu FGD laikā izskanējušo viedokļu fiksēšanu, iegūstot dalībnieku piekrišanu, tika veikts FGD audioieraksts, uz kā pamata tika veikta FGD norises atšifrēšana transkripta formā. FGD dalībnieki iepazinās ar pētījuma mērķiem un datu tālāku izmantošanu, parakstot informētās piekrišanas formu.

Padziļinātās intervijas ar mobilitātes dalībniekiem – profesionālās izglītības iestāžu absolventiem

Kvalitatīvās pētījuma daļas – padziļināto interviju – mērķa grupa bija tie mobilitātes dalībnieki, kuri jau ir absolvējuši profesionālo izglītības iestādi un attiecīgi ir uzsākuši studijas nākamajā līmenī vai

uzsākuši darba gaitas. Kopumā pētījuma ietvaros tika veiktas 5 padziļinātās intervijas (2 vīrieši un 3 sievietes). Interviju dalībnieki pārstāvēja dažādus Latvijas reģionus, un visi bija uzsākuši darba gaitas. Interviju dalībnieku mobilitātē aptvertās valstis bija Bulgārija, Itālija, Malta, Portugāle un Spānija. 3 dalībnieki pavadīja ārvalstu praksē vienu mēnesi, attiecīgi pārējiem 2 dalībniekiem bija atšķirīga pieredze – 2 nedēļu un 3 mēnešu ilga ārvalstu prakse. Padziļinātās intervijas notika dalībniekiem ērtā laikā klātienē izpildītāja telpās vai pa tālruni, ja intervijas dalībnieks dzīvoja attālakā Latvijas reģionā. Intervijas tika veiktas laika posmā no 2019. gada 14. marta līdz 16. martam.

Visi padziļināto interviju dalībnieki tika rekrutēti, balstoties uz viņu sniegto sākotnējo piekrišanu un kontaktiem, kas tika iegūti kvantitatīvās aptaujas laikā. Rekrutējot dalībniekus intervijām, katrs saņēma un parakstīja informētās piekrišanas formu, kurā tika saskaņota intervijas audio ieraksta veikšana, sarunas atšifrēšana transkripta formā un datu tālāka izmantošana.

Pētījuma ētiskie aspekti un ierobežojumi

Pētījuma mērķa grupa, izvēlētās pētījuma metodes un mērķa grupas sasniegšanas iespējas nosaka pētījuma ierobežojumus, savukārt Vispārējās datu aizsardzības regulas prasības – pētījuma īstenošanas profesionālās ētikas ietvaru.

Kā minēts ziņojuma ievadā, šī pētījuma galvenais izpētes temats ir mobilitātes dalībnieku profesionālās izglītības jomā ieguvumi ārvalstu prakses laikā gan īstermiņā, gan ilgtermiņā turpmākajā mācību un darba dzīvē, kā arī ārvalstu prakses norises organizatoriskie aspekti. Attiecīgi ziņojumā ir pārstāvēti tikai mobilitātes dalībnieku viedokļi un izpratne par organizatoriskajiem aspektiem tādā veidā, kādā viņi to ir uztvēruši prakses norises laikā un spēj atsaukt atmiņā pētījuma norises laikā. Tādējādi informācija, kas attiecas uz prakses organizēšanu, ir vienpusēja un var būt neprecīza. Jāuzsver, ka šis ziņojums neatspoguļo mobilitātes organizatoru – profesionālo izglītības iestāžu un to ārvalstu partneru – viedokli, šis ziņojums neietver politikas veidotāju, t.sk., Nacionālās aģentūras, viedokli.

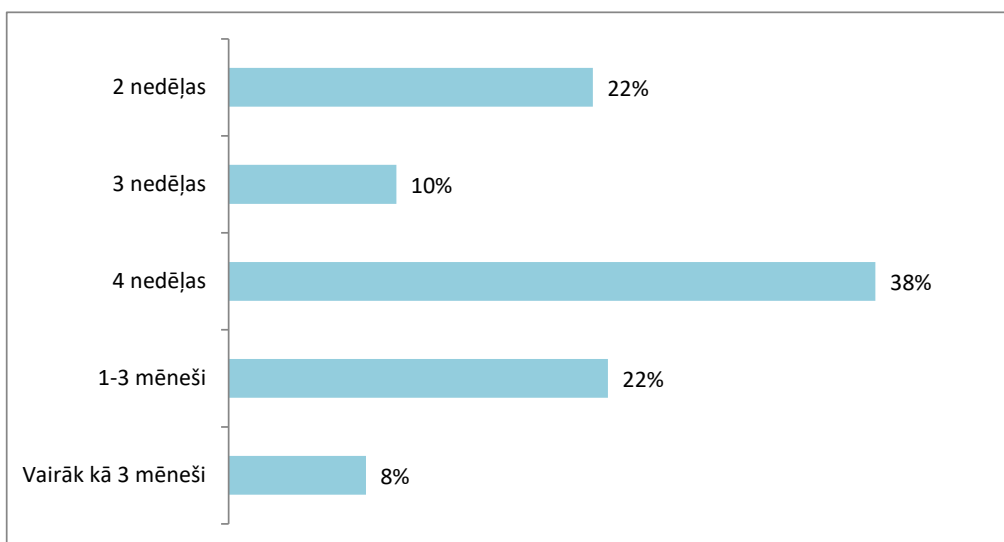
Cits šī pētījuma ierobežojums ir mērķa grupu sasniegšana. Kā rāda pārskats par kvantitatīvās aptaujas ietvaros sasniegtajiem mobilitātes dalībniekiem (sk. iepriekš 5. tabulu), aptaujā sasniegti 9,3% no visiem ārvalstu mobilitātes profesionālajā izglītībā dalībniekiem, galvenokārt tie, kas piedalījušies mobilitātes programmās pēdējo gadu laikā. Tādējādi iegūtie dati ļauj lielākā mērā noskaidrot dalībnieku vērtējumu par mobilitātes īstermiņa ieguvumiem, taču aptaujā ir sasniegts par maz respondentu, kuri jau ir uzsākuši darba gaitas, lai spriestu par mobilitātes programmu ietekmi vidējā termiņā vai ilgtermiņā. Izsūtot elektroniskās aptaujas saiti adresētiem, tika saņemtas aptuveni 100 automātiskās atbildes no elektroniskās pasta adreses uzturētāja, ka dotais adresāts ir neaktīvs. Šāda informācija tika saņemta galvenokārt par to mobilitātes dalībnieku elektroniskā pasta adresēm, kuri piedalījās mobilitātes programmās 2011. – 2013. gadā.

Atbilstoši Vispārējās datu regulas prasībām, visi pētījuma dalībnieki tika informēti par pētījuma mērķiem, tā īstenošanai, iegūto rezultātu tālāko izmantošanu, sniegtās informācijas tālāko izmantošanu apkopotā veidā (konfidencialitāti) un izmantošanas mērķiem, savām tiesībām jebkurā pētījuma posmā atteikties no dalības tajā u.tml. Kvantitatīvās aptaujas dalībniekiem, uzsākot aptaujas anketas aizpildīšanu tiešsaistē, tika uzdots jautājums, atbildot uz kuru respondents apliecināja, ka vēlas pildīt aptaujas anketu. Kvalitatīvās izpētes dalībnieki par iepazīšanos ar visu iepriekš minēto informāciju parakstīja informētās piekrišanas formas

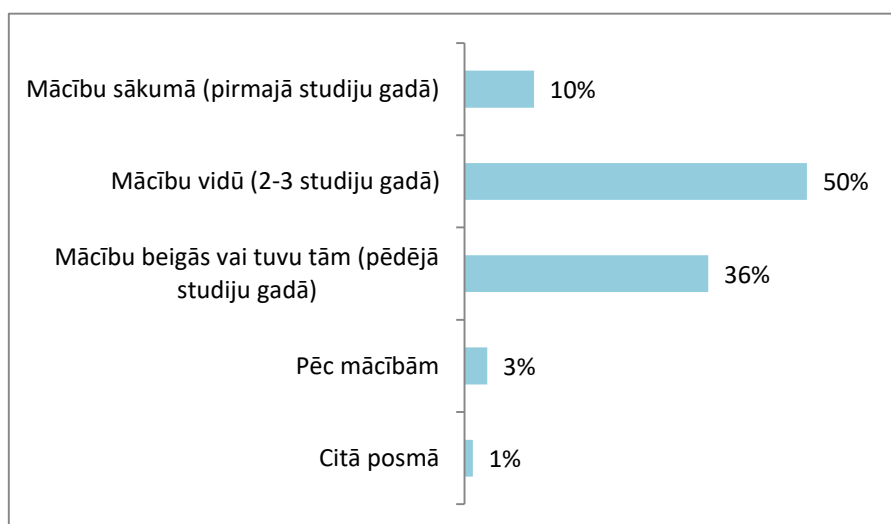
MOBILITĀTES PIEREDZE

Aptaujā par ārvalstu mobilitātē gūto pieredzi ir piedalījušies profesionālo izglītības iestāžu absolventi ar dažādu prakses ilgumu – gan sākot ar īsāko iespējamo laiku, t.i., divas nedēļas (22% aptaujāto), gan noslēdzot ar garāku prakses periodu, t.i., vairāk par trīs mēnešiem (8%). Visbiežāk (38%) aptaujātie ir bijuši ārvalstu praksē 4 nedēļas (7%). Prakses norises laiks mācību procesa ietvaros parasti ir studiju programmas vidū, t.i., aptuveni otrajā vai trešajā studiju gadā (50% aptaujāto), ja kopējais mācību ilgums profesionālajā izglītības iestādē ir četri gadi, vai arī mācību beigu posmā (36% aptaujāto), t.i., pēdējā studiju gadā (8. zīmējums). Kvalitatīvās izpētes rezultāti rāda, ka audzēkņi, kas piedalījušies mobilitātes programmā salīdzinoši agri, piemēram, otrajā studiju gadā, cenšas atkārtoti izmantot šādu iespēju un pieteikties dalībai mobilitātes programmā arī nākamajos studiju gados. Redzams, ka pozitīva pieredze motivē audzēkņus būt aktīvākiem, izmantojot dažādas pieredzes gūšanas iespējas.

7. zīmējums. Ārvalstu prakses ilgums (procenti)

8. zīmējums. Prakses norises laiks mācību procesa ietvaros (procenti)

Kā turpinājumā rāda kvalitatīvās izpētes rezultātu analīze, ārvalstu mobilitāte atkarībā no tās ilguma un organizācijas veida var tikt ieskaitīta gan kā kvalifikācijas prakse, kas profesionālās izglītības iestādes audzēkņim ir jāiziet mācību procesa noslēgumā, gan kā iespēja praktizēties vai doties pieredzes apmaiņā uz ārvalstīm, bez, aptaujāto skatījumā, mobilitātes tiešas sasaistes ar izglītības programmu.

Aplūkojot profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu motivāciju piedalīties mobilitātes programmā un veidu, kā tika iegūta informācija par šādām iespējām, atklājas atšķirīgas profesionālo izglītības iestāžu rīcības prakses un potenciālo dalībnieku atlasē procedūras.

Informāciju par iespēju piedalīties ERASMUS+ programmā profesionālo izglītības iestāžu audzēkņi iegūst, savas mācību iestādes vidē. Pirmkārt, tie ir publiskie informatīvie pasākumi izglītības iestādēs, t.sk., iepriekšējo prakses dalībnieku prezentācijas un plakāti.

Viss sākās ar to, ka jaunieši, kuri bija atgriezušies no prakses, prezentēja, kā viņiem ir gājis praksē. Tas mani ļoti iedvesmoja, tādēļ tas bija tas, uz ko es kādu laiku tiecos. [...] Tas šķita nedaudz neticami, ka tu caur skolu vari mēnesi nodzīvot citā valstī un gūt zināšanas no svešiem cilvēkiem, kas darbojas tajā pašā jomā. (FGD1)

Iesniedzot dokumentus, mūs skolas priekšpusē jau sagaidīja ERASMUS+ plakāti, tāpēc es jau pirmajā dienā redzēju, ka būs iespēja braukt uz ārzemēm. (FGD2)

Otrkārt, nozīmīgu lomu uzņemas izglītības iestāžu pedagogi, kuri informē un iedrošina audzēkņus pieteikties dalībai projektos. Iegūtā informācija neļauj spriest par pedagoga rīcības sistemātiskumu, proti, nav precīzi nosakāms, vai informēti tiek pilnīgi visi audzēkņi vai sekmīgākie un motivētākie. Atsevišķi mobilitātes dalībnieku pieņēmumi rāda, ka pastāv iespēja, ka daļā izglītības iestāžu iespēja piedalīties ERASMUS+ programmā tiek popularizēta ierobežoti. Tāpat redzams, ka profesionālo izglītības iestāžu vadība kopumā izvērtē, kurus audzēkņus nosūtīt ārvalstu praksē.

Skolotāji tā kā iedrošināja, taču es īsti pirms tam nemaz nebiju dzirdējis par tādām programmām. Viņi to tā baigi nublicē, ja tu zini, ka kaut kas tāds ir, tad tu ej un to prasi. Es, piemēram, par to nezināju. Es padzirdēju, ka kaut kas tāds ir, un pats arī gāju un prasīju. Tā bija mana izvēle. (FGD1)

Es piedalījos ārpusklases pulciņā, kurā skolotājs izteica tādu piedāvājumu. Uzzināju par vienu ERASMUS projektu, pēc tam par otru, abos piedalījos. Viss bija tā, kā pasniedzējs stāstīja, bija interesanti, bija iespēja daudz ko jaunu redzēt. (FGD2)

Treškārt, arī profesionālo izglītības iestāžu audzēkņu savstarpējais atbalsts ir gan nozīmīgs informācijas avots par ERASMUS+, gan iedrošinājuma avots dalībai mobilitātes programmā. Mobilitātes dalībnieki atzīst, ka piedalīties ārvalstu mobilitātes programmā viņus ir iedrošinājuši draugi vai studiju biedri, kas iepriekšējos gados bijuši praksē. Arī paši mobilitātes dalībnieki, atgriežoties Latvijā, ir mudinājuši citus jauniešus piedalīties ERASMUS+ programmā, neskatoties uz to, cik atzinīgi vērtē savu paša braucienu. Pat situācijās, kad piedāvātais darbs prakses laikā bijis vienkāršs vai nav bijis atbilstošs apgūtajai mācību programmai, iespēja redzēt citu valsti un atšķirīgu darba kultūru, jauniešu vērtējumā, ir neatsverams ieguldījums personīgajā izaugsmē, kas atsver negatīvos aspektus.

Man arī draudzene stāstīja, viņa bija brauksi iepriekšējā gadā uz to pašu vietu [..]. Līdz ar to man bija no kā uzzināt, kur un kā doties. Bija kāds, kas visu izstāsta. (FGD2)

Es viņai saku, ka tā ir jauna pieredze, ka viņa ārzemēs kaut ko jaunu apgūs, ka viņa būs jaunā, svešā vidē. Tu būsi pabijusi citā kultūrā, atbraucot atpakaļ, tev būs kaut kas jau vairāk nekā tikai tas, kas tev ir mācīts skolā. Arī finansiāli tev par to nav jāuztraucas, jo prakse tev ir atmaksāta. Viss ir atmaksāts, tā kā arī tādā ziņā tev nav nekādu problēmu. (ID5)

Daļa mobilitātes dalībnieku atzīst, ka paši vēlējušies doties pieredzes apmaiņā uz ārzemēm un aktīvi meklējuši informāciju par šādām iespējām.

Informāciju par iespēju piedalīties ERASMUS+ programmā, tās dalībnieki guvuši dažādos laika posmos. Daļa uzskata, ka informāciju ir ieguvusi savlaicīgi, tādējādi ir bijusi iespēja sagatavoties braucienam pašiem vai arī mācību iestāde nodrošināja iespēju apgūt uzņemošās valsts valodas pamatus. Savukārt citi mobilitātes dalībnieki norāda, ka informāciju ir ieguvuši novēloti (kā vēls termiņš ir norādīts mēnesis pirms došanās praksē), tāpēc nav pilnībā apmierināti ar prakses norisi un uzskata, ka, uzzinot nepieciešamo informāciju savlaicīgāk, viņiem būtu iespēja sagatavoties vairāk.

Visus mobilitātes dalībniekus vieno motivācija uzzināt vairāk gan par savu nozari un profesiju, t.sk., kā darbs tajā notiek citās valstīs, gan par pasauli kopumā. Tādējādi ERASMUS+ programmas piedāvātās iespējas sakrīt ar jauniešu izziņas vajadzībām. Mobilitātes dalībnieki arī norāda, ka, kaut gan mūsdienu tehnoloģijas piedāvā daudz informācijas gūšanas iespējas, personīgā pieredze un klātbūtne dod neatsverami labāku izpratni par viņus interesējošiem jautājumiem.

Gribas citu vidi, citu kultūru, izzināt kaut ko, kas nav uz vietas. Mājas visur būs vienādas, bet, kā tas viss tiek pasniegts, tā domāšana ir pavisam citādāka. Tieši tas mani visvairāk uzrunāja. (FGD1)

Tas bija mans personīgais lēmums, jo man gribējās redzēt kaut ko jaunu, pašam saprast, izjust, pamēģināt, kā tas notiek citās valstīs. Piemēram, kā citās valstīs atšķiras tehnoloģijas. (FGD1)

Es izdomāju, ka es varu aizbraukt uz citu valsti un paskatīties, kā tur notiek mežsaimniecība, kā tur strādā ar mežu, kopj un izcērt, lai man tas internetā nav jālasa, lai es pats redzu to dzīvē. (FGD2)

Atsevišķi mobilitātes dalībnieki norāda, ka ārvalstu iespaidi var būt stimuls pašiem paraudzīties uz savu vidi no cita skatpunkta, kas ir nozīmīgs atspēriena punkts jaunu ideju radīšanai.

Es to vairāk saistu ar pieredzi, ka ir dotas iespējas. Proti, ka ir dota iespēja paskatīties no citas perspektīvas, iegūtas jaunas zināšanas. Galvenais, ka ir dots brīvais laiks, kas šeit parasti nav. Esot tajā vidē, redzot, ko dara citi jaunieši, tev rodas jaunas idejas. Tev ir dots laiks, tu tās sevī vari apkopot un izdomāt kaut ko radošu. (FGD1)

Audzēkņi, kas piedalījās mobilitātes programmā profesionālās izglītības iegūšanas beigu posmā, norāda, ka ārvalstu prakse ir labs veids, kā organizēt pāreju no mācību procesa uz darba dzīvi, dod nepieciešamo laiku izsvērt, kā rīkoties pēc izglītības iestādes absolvēšanas, vienlaikus nodrošinot darba iemaņu treniņu un darba praksi.

[Mobilitāte bija] vairāk kā noderīga, jo cilvēks, kurš ir tikko absolvējis, visas durvis vaļā, tu nezini, ko darīt. Iet strādāt, braukt atpakaļ uz laukiem? Ko darīt? Tu vienkārši nezini, tu vienkārši paliec, darot

neko. Bet aizbraukt praksē, atgriezties un sākt ar pirmo dienu jau strādāt? Tas likās tā wow, ļoti negaidīti. Tas pavēra vēl vairāk durvis vaļā un iegāja tādā kā ritmiņā. (FGD1)

Salīdzinot mobilitātes dalībnieku un kopējo profesionālās izglītības audzēkņu skaitu, secināms, ka ārvalstu mobilitātē piedalās neliela audzēkņu daļa. Pētījuma dalībnieki ir pamanījuši, ka mobilitātes iespējas gadu no gada viņu izglītības iestādē mainās – vienu gadu iespējas tiek piedāvātas vienas mācību programmas audzēkņiem, citu gadu – citas programmas audzēkņiem. Attiecīgi mainās arī uzņemošās valstis.

Ņemot vērā iepriekš minētos apstākļus, ir likumsakarīgi, ka profesionālās izglītības iestādes ir ieviesušas noteiktus kritērijus, lai atlasītu mobilitātes dalībniekus no lielāka audzēkņu skaita. Viens kritērijs, kā rāda kvantitatīvie dati, ir studiju gads – pirmā studiju gada audzēkņi reti ir piedalījušies ārvalstu mobilitātes programmās (sk. iepriekš 8. zīmējumu). Citus kritērijus nosauca pētījuma dalībnieki – vairums no tiem ir izgājuši cauri skolas atlasē procesam. Kā galvenie atlasē kritēriji tiek minēti labas sekmes, motivācija un labas angļu valodas zināšanas. Kā atzīst mobilitātes dalībnieki, šādi kritēriji motivē mācīties labāk – būt sekmīgākiem, tādējādi cerot uz iespēju doties uz praksi ārvalstīs. Izglītības iestādēs tiek veiktas arī pārrunas ar audzēkņiem, lai labāk izprastu viņu ārvalstu prakses mērķus.

[Iespēju piedalīties mobilitātē nosaka] Punkti, jo mums ir intervijas un mēs iesūtām savus portfolio. Tiem, kuriem ir vairāk punkti, tie arī dodas uz tām valstīm, kuras viņi izvēlējās. Tiem, kuriem ir mazāk punkti, tie tiek uz valstīm, kuras cilvēki tik bieži neizvēlējās. (FGD1)

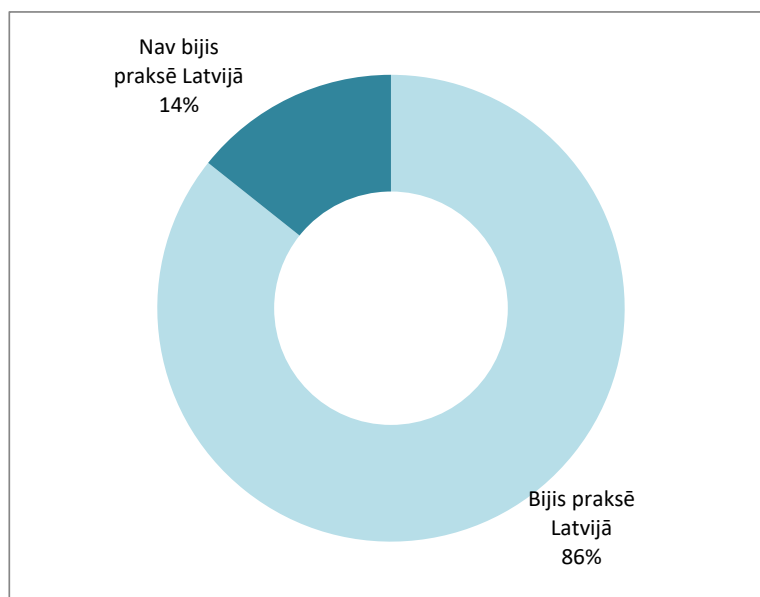
Tas bija atkarīgs no mācību sekmēm, skolotāju atsauksmēm. Ļoti skatījās, kādus cilvēkus varētu sūtīt un kas varētu reprezentēt mūsu skolu. (ID5)

Atsevišķi dalībnieki norāda, ka viņu izglītības iestādē nozīmīga konkurence dalībai mobilitātes programmā nav novērota, galvenokārt tāpēc, ka audzēkņu skaits gadu laikā bija samazināties un tas atbilda piedāvāto ārvalstu prakses vietu skaitam.

Mums nebija tik grūti kā jums tikt, jo [nozares] ir ļoti maz cilvēku palikuši uz 4. kursu. Uz Itāliju varēja braukt visi tie, kuriem ir labas atzīmes, vidējā vismaz 7 balles, nav kavējumu un ir laba angļu valoda. (FGD2)

Kvalitatīvās un kvantitatīvās izpētes ietvaros, vērtējot ārvalstu mobilitātes pieredzi, samērā bieži tiek veikts salīdzinājums ar Latvijas situāciju. Pētījuma nolūkiem bija svarīgi noskaidrot, cik lielai aptaujāto daļai ir Latvijā izietas mācību prakses pieredze. Dati rāda, ka vairums – 89% – aptaujāto ir bijuši mācību vai kvalifikācijas praksē arī Latvijā (9. zīmējums).

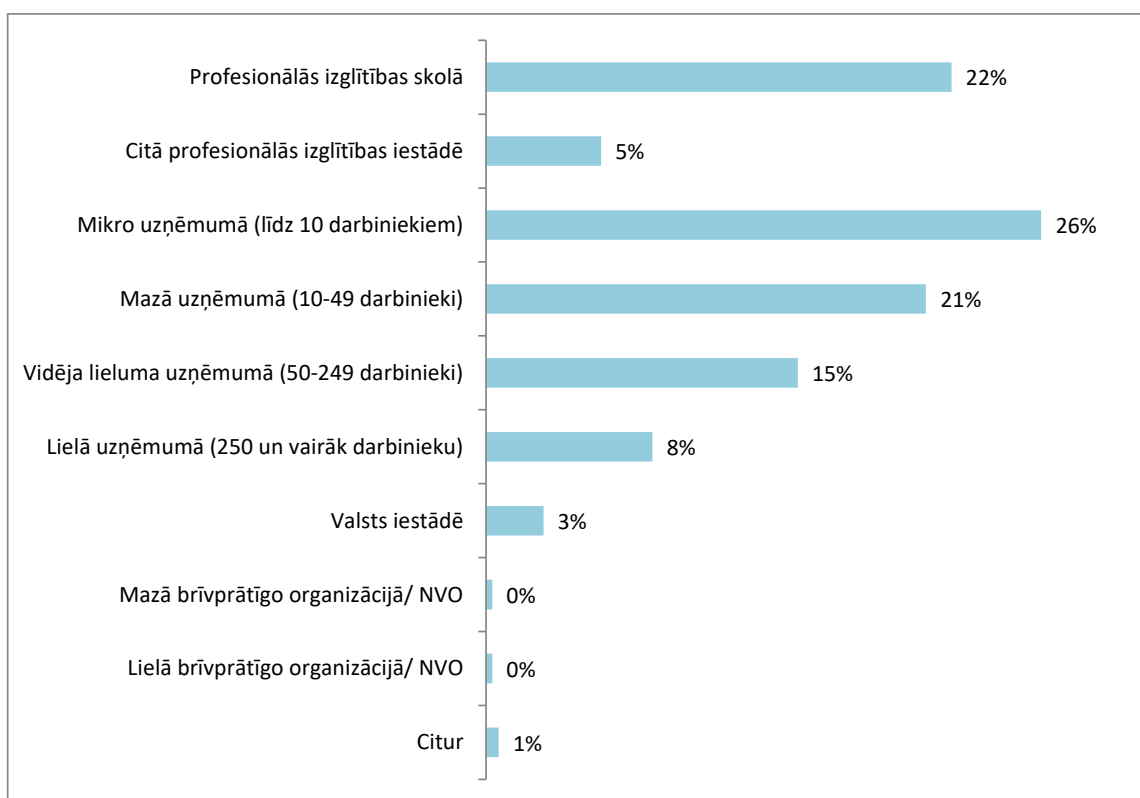
9. zīmējums. Latvijā izietas mācību prakses pieredze (procentos)

Visbiežāk mobilitātes dalībnieki ir praktizējušies ārvalstu uzņēmumos. 26% aptaujāto atzīst, ka prakses vieta ir bijis mikro uzņēmums (līdz 10 darbiniekiem), 21% – mazā uzņēmumā (10-49 darbinieki), 15% bijuši praksē vidēja lieluma uzņēmumā (50- 249 darbinieki) (10. zīmējums). Daļa audzēkņu (22%) ir bijuši praksē ārvalstu profesionālās izglītības iestādē. Ārvalstu NVO vai valsts iestādēs ERASMUS+ programmas dalībnieki praksē ir bijuši reti. Mikro un mazo uzņēmumu kā prakses vietu dominēšana ir uzskatāma par likumsakarīgu, aplūkojot arī kvalitatīvās izpētes rezultātus. Diskusiju un interviju dalībnieki min dažādas prakses vietas – privātus ēdināšanas uzņēmumus, dažādu privātu pakalpojumu uzņēmumus, arhitektu birojus, autoservisus, t.i., tādas nozares, kurās arī Latvijā dominē mazie uzņēmumi. Vairāki audzēkņi skaidroja, ka kontaktus ar prakses vietām, visticamāk, viņu izglītības iestāde ir ieguvusi caur ārvalstu izglītības iestādi, kuras pārstāvis ir koordinējošā puse un sadala atbraukušo mobilitātes dalībnieku grupu praksē dažādos vietējos uzņēmumos. Tādējādi, kā minēja mobilitātes dalībnieki, viena brauciena ietvaros dažādiem grupas biedriem var būt atšķirīga (vairāk vai mazāk pozitīva) pieredze, atkarībā no tā, kādā vietējā uzņēmumā viņi ir nonākuši praksē.

Pusi skolas aizsūta uz labām vietām, bet pusi skolas nē. Es piekrītu, ka ir jābūt arī negatīvajai pieredzei, bet mēs jau vienmēr vēlamies to labāko. (FGD2)

10. zīmējums. Ārvalstu prakses vieta (procentos)

Mobilitātes dalībnieki arī novērojuši, ka viņu profesionālās izglītības iestādes joprojām meklē jaunus sadarbības partnerus, t.i., skolas, kurām nav pieredzes ERASMUS+ programmā, tāpēc prakses organizēšanā var būt dažādas grūtības, kuras parasti risina vairāk pieredzējušais partneris.

Mūs uzņēma [...] tehnikums, kas arī bija saistīts ar [...] nozari. Mēs ar viņiem visu laiku kontaktējamies, ja es nemaldos, tad tā viņiem bija pirmā reize. Tāpēc arī no viņu puses bija nezināšana, skolotāji no mūsu skolas viņiem arī palīdzēja un paskaidroja. (FGD2)

Ārvalstu prakses vietas izvēli, kā rāda dalībnieku pieredze, var ietekmēt nosūtošās izglītības iestādes noteiktie prakses mērķi. Piemēram, kāds no grupu diskusijas dalībniekiem norādīja, ka prakses mērķis bijis noteikts ļoti skaidrs – iepazīt dažādas jaunas, Latvijā vēl nepieejamas tehnoloģijas, ar kurām darbojas viņu nozarē, iemācīties šādu tehnoloģiju lietošanu. Citi dalībnieki tik skaidri savus prakses mērķus nezināja, tāpēc uzskatīja, ka prakses vietai vienkārši ir jāatbilst viņu apgūtajai profesijai.

Skolā mums bija mērķis iepazīt un izmantot tehniku un rīkus, kas mūsu skolā nebija pieejami. Iepazīt dažādas mērierīces un metodes, ko mēs arī visu laiku darījām. Brīvajā laikā mēs ļoti daudz braukājām apkārt. (FGD1)

Tā kā es mācos web dizainu, man šķita, ka mani liks uzņēmumā, kas ir saistīts ar mājaslapām, bet paralēli es arī esmu grafiskais dizainers, tāpēc mani apmierināja vieta, kurā es tiku. Es biju drukas uzņēmumā, kas arī ar grafisko dizainu nodarbojas. Mani viss apmierināja. (FGD1)

Es biju veterinārārsta asistents, kas ir mana profesija. Mana vadītāja man pilnībā visus asistenta pienākumus arī uzticēja. Tā kā veterinārā klinika bija specializēta uz rehabilitāciju, bija ļoti daudz

rehabilitācijas, un man bija iespēja ļoti daudz ko iemācīties. Man bija iespēja pašai rehabilitēt tos dzīvniekus, salikt visus instrumentus... Es tik tiešām darīju visu, ko asistentam jādara. (FGD2)

Atsevišķi dalībnieki akcentēja, ka ir sastapušies ar ieinteresētiem uzņemošajiem partneriem, kuri bija gatavi elastīgi pielāgot prakses programmu tā, lai mobilitātes dalībnieki iepazītu pēc iespējas vairāk jaunu tehnoloģiju vai pieeju. Redzams, ka šādas veiksmīgas sadarbības pamatā ir komunikācija, kā arī iepriekšējas sadarbības pieredze.

Mūs uzņēma skola, kas māca dažādas medicīnas nozares un kosmetoloģiju. Mums viss bija ļoti pārdomāti un arī elastīgi. Mēs varējām sarunāt, ka to labāk nē, jo kaut kas līdzīgs mums ir Latvijā, ka labāk lai kaut ko jaunu parāda. (FGD2)

Tad, kad mēs atbraucām, mums iedeva grafikus. Tie grafiki izskatījās kā jebkurā skolā, līdz pulkstenis trijiem notiek mācību stundas. Bija iespēja pašam rediģēt, piemēram, ja gribas vairāk pamācīties konkrētus priekšmetus. Bija iespējams izvēlēties to, kas tevi vairāk interesē. (FGD1)

Iepriekšējā skaidrība par prakses mērķiem, izvēlētas prakses vieta atbilstība audzēkņu pašu gaidām un viņu noslodze prakses vietā ir galvenie kritēriji, kuri tiek minēti, kad tiek vērtēti ārvalstu prakses rezultāti un apmierinātība ar tiem. Augstāka ārvalstu prakses atbilstība gaidām ir par pamatu augstākai apmierinātībai ar mobilitātes pieredzi.

Es mācos par pavāru, bet man bija jāstrādā par bārmeni. Es jau iepriekš biju strādājis šajā jomā, līdz ar to man tas nekas jauns nebija. Atšķīrās tīri tās sfēras. (FGD1)

Mani īsti neapmierināja mans darbs, jo man tika iedots tāds darbs, kuru var darīt jebkurš no ielas. (FGD2)

Kā liecina mobilitātes dalībnieku pieredze, nosūtošā profesionālās izglītības iestāde var iekļaut/ieskaitīt ārvalstu praksi savā izglītības programmā, taču var arī to uzskatīt par papildu piedāvājumu saviem audzēkņiem. Atkarībā no šīs pieejas, mobilitātes dalībniekiem pirms vai pēc došanās ārvalstu praksē bija jānokārto pārbaudījumi atbilstoši savas izglītības mācību programmai.

Es pavadīju divus mēnešus, man tā bija kvalifikācijas prakse, līdz ar to es neko skolā neiekavēju. Man divi mēneši bija par daudz, bet tas bija pluss, jo bija iespējams izveidot tuvākas attiecības ar darba kolektīvu. Man šķiet, ka man pietiktu pat ar vienu mēnesi. (FGD2)

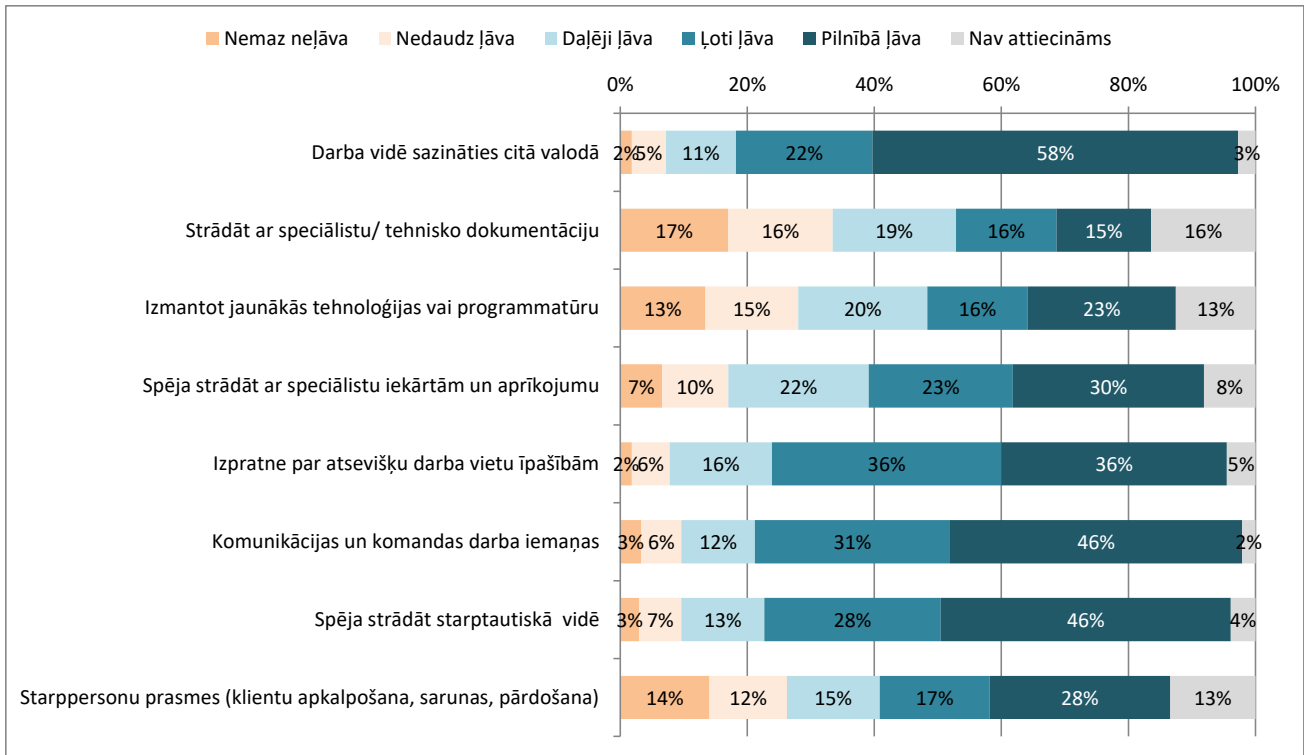
Es nokavēju divus 12. klases eksāmenus, līdz ar to bija jābrauc uz Rīgu vēlāk kārtot. Protams, bija arī kontroldarbi, kurus pēc tam vajadzēja iet konsultāciju laikā rakstīt. Bija nedaudz iekavētas tēmas, bija nedaudz grūtāk pēc tam, bet to visu var izdarīt. (FGD2)

Tā kā es izrādīju iniciatīvu projektam [mobilitātei], tad pirms tam man bija jānoliek ļoti daudz ieskaites. Es visus darbus uzrakstīju, nokārtoju un tikai tad es braucu, lai es tur varētu mierīgi atpūsties. (FGD2)

Apkopojot ārvalstu mobilitātes mērķus un iespējas, kvantitatīvās aptaujas dalībnieki vērtēja, cik lielā mērā viņu prakse ļāva vai neļāva apgūt, attīstīt vai uzdot dažādas prasmes, kuras saraksta veidā tika minētas aptaujas anketā (sk. sarakstu 11. zīmējumā). Mobilitātes dalībnieku vērtējumā ārvalstu prakse visbiežāk ļāva iegūt pieredze sazināties darba vidē citā valodā (58% aptaujāto atzīst, ka prakse pilnībā ļāva to veikt), attīstīt komunikācijas un komandas darba iemaņas (pilnībā ļāva – 46%) un spēju strādāt starptautiskā vidē (pilnībā ļāva – 46%).

11. zīmējums. Ārvalstu mobilitātes doto iespēju vērtējums (procentos)

Jautājums: cik lielā mērā Jūsu prakse ārvalstīs ļāva Jums apgūt, attīstīt vai uzlabot šādas prasmes?

Tāpat vairums mobilitātes dalībnieku piekrīt tam, ka ārvalstu prakse ļāva veidot izpratni par atsevišķu darbavietu īpašībām un spēju strādāt ar speciālistu iekārtām un aprīkojumu. Pēdējo pieredzi apliecina arī grupu diskusijās izskanējušais, proti, dalībnieks dalās ar pārdomām, ka tieši ārvalstu prakses laikā ir guvis iespēju strādāt kā jebkurš darbinieks, izjutot gan darba devēja uzticēšanos, gan atbildību.

Man liekas, ka Zviedrijā tev vairāk uzticējās. [Latvijā] servisā viņi baidās uzticēties, jo klients viņam ir uzticējies savu mašīnu, darba devējs baidās, ka kaut kas ne tā tiks izdarīts. Šeit [Latvijā] tev neuztic dažādus darbus, bet skolā ir jāizdara un viss. (FGD1)

Kvantitatīvās aptaujas dati rāda, ka salīdzinoši retāk, kaut arī zināmā apmērā iespējami, ārvalstu prakse ļāva strādāt ar speciālistu/ tehnisko dokumentāciju, attīstīt starppersonu prasmes klientu apkalpošanā, sarunu vešanā un pārdošanā un izmantot jaunākās tehnoloģijas vai programmatūru (11. zīmējums).

Mobilitātes dalībnieku iespējas iepazīties ar dažādiem darba organizēšanas veidiem apliecina arī viņu pašu atšķirīgā pieredze, kā prakse tika organizēta. Turpinājumā sniegti vairāki piemēri, kāda bijusi prakses dalībnieku ikdiena:

Mums nebija atsevišķas stundas, mēs vienkārši mācījāmies kopā ar vietējiem studentiem. Tāpēc tur arī bija skolotāji, viņi mums arī visu atsevišķi paskaidroja. (FGD1)

Pirmajā praksē bija kārtīgs biroja darba laiks, sestdienas un svētdienas brīvas. Bet tas cilvēks, kas mūs tur sagaidīja, viņš mūs izvadāja pa visādām ekskursijām brīvdienās. Tas bija super, mēs arī darba dienu vakaros gājām uz visādiem kultūras pasākumiem. (FGD1)

Kopējais grafiks mums bija ļoti mainīgs, bija dienas, kad mēs strādājām vairāk un bija dienas, kad mēs strādājām mazāk. Tāpat bija dienas, kad mēs strādājām no mājām. (FGD1)

Mēs kopumā strādājām pa četrām stundām. Mums bija tā, izdarījāt darbu, varat būt brīvi. Tad, kad mēs visi kopā ar mācību daļas vadītāju sēdējām uzņēmumā un runājām, viņi solīja, ka mums būs ekskursijas un viņi visu izdarīs, bet nekas no tā nebija. Vispār nekas, izdarīji darbu, viss, tu vari iet! (FGD2)

Iepriekš sniegtie citāti rāda, ka samērā bieži ārvalstu mobilitātes programmas sastāvdaļa ir vairāk vai mazāk organizēta „kultūras programma” – ekskursijas, lai iepazītu attiecīgo valsti. Profesionālo izglītības iestāžu audzēkņi nav informēti, cik lielā mērā tā ir nosūtošās vai uzņemošās puses iniciatīva, taču uzsver, ka šī aktivitāte ir ļāvusi vairāk iepazīt attiecīgo valsti. Papildus organizētajām ekskursijām arī paši audzēkņi norāda, ka brīvajā laikā ir ceļojuši un apskatījuši prakses vietai tuvākās pilsētas.

Mobilitātes dalībnieku pieredze atklāj, ka organizētās „kultūras programmas” piedāvājuma apmērs un attiecība pret mācību prakses saturu ir atšķirīga, tādējādi ir grūti minēt konkrētas kopīgas iezīmes. Tomēr pētījuma dalībnieku stāstītais liecina, ka vairāki uzņemošie partneri ir parūpējušies, lai piedāvātās aktivitātes ārpus mācību prakses būtu saistītas ar audzēkņu nākotnes profesiju, piemēram, kādā no valstīm topošajiem automehāniķiem piedāvāta ekskursija uz slavenu autobūves rūpnīcu, restaurētu auto izstādi u.tml.

Ārvalstu prakses sagatavošanās un organizatoriskos aspektus mobilitātes dalībnieki komentē samērā vispārīgi. Vairāki dalībnieki norāda, ka sagatavošanās ietvaros Latvijā vai uzņemošajā valstī ir notikusi vietējās valodas apmācība (piemēram, itāļu, portugāļu, vācu, ungāru u.tml.). Daļa dalībnieku šo valodas ievadkursu vērtē kā noderīgu, savukārt citi uzskata, ka sagatavošana notikusi par velti. Dalībnieki, kuru valodas apmācība notikusi ar interaktīvu programmu starpniecību, skaidroja, ka programmas lietošana ir bijusi sarežģīta un instrukcijas – iesācējam nepiemērotas.

Nosūtot audzēkņus uz ārvalstīm, Latvijas profesionālās izglītības iestādēm ir dažādas pieejas. Daļa mobilitātes dalībnieku norāda, ka viņus ir pavadījis kāds no skolotājiem, kas uzturējies prakses valstī vairākas dienas vai nedēļu. Šis skolotājs ir palīdzējis nokārtot organizatoriskās lietas, nodibinājis sākotnējo kontaktu ar uzņemošo pusi un pārliecinājis par apstākļiem, kādos uzturēsies audzēkņi. Mobilitātes dalībnieki pozitīvi novērtē šādu atbalstu, jo tas viņiem ļāvis justies drošāk.

Man bija tā, ka man bija prakse vienu mēnesi, bet man bija līdzī pasniedzējs uz vienu nedēļu. Tīri aizvest, iekārtot, paskatīties, lai mēs nepazūdam. Skolotājam jau tāpat ir darba līdz šejieni [nozīmē – daudz]. Ja pazūd uz mēnesi, tad uzreiz ir caurumi. Nevieni arī īsti negrib pazust no skolas uz mēnesi. (FGD2)

Citi mobilitātes dalībnieki stāsta, ka skolas pārstāvis uz uzņemošo valsti viņus nav pavadījis, un viņiem uzreiz bija jāvērsas pie uzņemošās puses koordinatora.

Mobilitātes dalībnieku sadarbības pieredze ar uzņemošās puses koordinatoru ir atšķirīga. Parasti koordinatora funkcijās ietilpa sākotnējā audzēkņu uzņemšana, nozīmēšana praksē uz konkrētiem uzņēmumiem, ja koordinators ir pārstāvējis starpniecorganizāciju, iepazīstināšana ar apkārtni, dažādu organizatorisko jautājumu kārtošana, t.sk. koordinators bijusi persona, pie kuras vērsties neskaidrību gadījumos. Mobilitātes dalībnieki atzīst, ka daļā gadījumu koordinators bijis vienīgais ar labām angļu

valodas zināšanās, savukārt tiešajiem darba devējiem nereti valodas zināšanas bijušas ierobežotas, kas radījis zināmas saskarsmes grūtības.

Pusgada praksē mūs sagaidīja uz vietas viena sieviete, kura mūs arī koordinēja. Viņa mūs aizveda uz dzīvesvietu un prakses vietu. Savukārt prakses vietā viens no darbiniekiem mums pastāstīja par ofisu un darba vidi. Tad arī viss, ar to arī viss beidzās. No sākuma es biju ļoti apjukusi, jo es nezināju, kas man ir jādara, jo man nebija tā, ka man deva darbus pēc kritērija, kas ir jādara, tas ir process. Tā arī ir lieta, ko es tur iemācījos, ka ir arī jāgaida, jo viss uzreiz nenotiks. Tad man tika dots no viena projekta, tad no otra, katrs kolēģis mani kaut kur pieslēdza, jo valodas barjera bija diezgan liela. (FGD1)

Nozīmēti pie konkrēta darba devēja, mobilitātes dalībnieki ir guvuši dažādu pieredzi. Vieni norāda, ka darba devēji ir bijuši pretimnākoši, ieinteresēti un laipni uzņēmuši kolektīvā, citi piedzīvojuši neieinteresētu attieksmi, neskaidrus darba uzdevumus un darba devēja neapmierinātību.

Tur visi bija uz pusi vecāki par mani... Iesaistīt iekšā pilnīgi svešu cilvēku... No sākuma likās, ka būs ļoti neērti, bet visi ļoti draudzīgi un sirsnīgi uzņēma. Kolēģi, kuri nerunāja angļiski, rādīja ar rokām, zīmēja, vienkārši sirsnīgi cilvēki. Tas man likās ļoti pozitīvi, līdz ar to tas darbs kaut kā savijās. Bija patīkami. (FGD1)

Nē, no viesnīcas [uzņemošā darba devēja] puses bija vairāk aizliegumu nekā kaut kādas pretimnākšanas. Mēs novērojām, ka viesnīcā ir neliels haoss, daudz cilvēku, kas par viss kaut ko atbild, bet nevar saprast, kurš ir galvenais, kuram klausīt un kuram nē. Labāk klausīt visiem, lai pašām būtu mierīgāk. (ID2)

Mēs aizbraucām uz darbu, mums iedeva darbu, kas mums bija jāizdara un pēc tam mēs bijām brīvi. Viņi mūs paņēma tikai kaut kāda ķeksīša pēc. Man vispār nebija vērts braukt, tik cik paskatīties [valsti]. (FGD2)

Atsevišķi mobilitātes dalībnieki novēroja, ka, lai gan nosūtošās un uzņemošās puses vadības līmenī prakses norise kopumā ir saskaņota, uzņemošās puses sagatavošanās nav bijusi pietiekama. Par to liecina, piemēram, nepietiekamā ierindas darbinieku, kuriem jākontaktējas ar mobilitātes dalībniekiem, informētība par prakses brauciena mērķiem, nosūtošās un uzņemošās puses nepietiekamā gatavība pārvarēt valodas barjeru. Šādās situācijās radušās problēmas tiek risinātas spontāni, taču mobilitātes dalībniekiem rodas sajūta, ka viņu ieguvums ir mazāks, nekā tas būtu bijis, ja prakses organizācijai tiktu pievērsta lielāka uzmanība.

Mums bija tāda kā iepazīšanās pēcpusdiena pie [uzņemošās] skolas direktora. Viņš teica, ka visi skolotāji būs gatavi mūs uzņemt, bet patiesībā tā nemaz nebija. Tad, kad mēs gājām uz klasēm, tad skolotājiem bija pārsteigums. Tā kā es teiktu, ka tas bija tikai no skolas vadības puses, jo skolotāji neko nezināja. [...] Mums bija līdzī mūsu [koordinators] un viņš visu skaidroja un kārtoja. Viņiem tika pateikts, ka mēs tagad mēnesi būsim kopā ar viņu studentiem. (FGD1)

Kā vairāk vai mazāk klātesošu grūtību savas ārvalstu prakses laikā vairāki mobilitātes dalībnieki piemin valodas barjeru, kas radusies ar uzņemošās puses pārstāvjiem vai klientiem, ja darbs bijis saistīts ar klientu apkalpošanu. Šīs situācijas ir risinātas dažādi – ar nosūtošās vai uzņemošās puses koordinatora palīdzību vai saviem spēkiem, izmantojot tiešsaistes tulkošanas programmas (*google translate*) vai pakāpeniski apgūstot vienkāršākos vārdus vietējā valodā.

Vācijas skolas pasniedzēji nezināja angļu valodu, bet neviens no mums nerunāja vācu valodā. Visi uzdevumi, ko viņi mums deva, tie bija vācu valodā. Mums visu laiku vajadzēja kādu, kas tulko. (FGD1)

Personīgi man nebija [problēmu], bet manām kursa biedrenēm bija ārkārtīgi liela valodas barjera. Spānijā ļoti daudzi cilvēki nezina angļu valodu, tāpēc mēs tagad arī citiem iesakām, kuri gatavojas braukt uz Spāniju, iepriekš pamācīties spāņu valodu, jo tas būs pluss viņiem un darba devējam. Man paveicās, manā [prakses vietā] ļoti labi runāja angļiski, taču diemžēl citās [vietās] tā nebija, līdz ar to viņi savā starpā sazinājās tikai caur google translate. (FGD2)

Viens no problemātiskajiem aspektiem, kurš visbiežāk tika minēts gan kvalitatīvās izpētes laikā, gan atklātajās atbildēs kvantitatīvajā aptaujā, ir uzņemošā partnera sagādātās dzīvesvietas kvalitāte. Ja daļai mobilitātes dalībnieku dzīvesvietas apstākļi ir bijuši ļoti labi vai labi, tad citi ir saskārušies ar dažādām neērtībām, piemēram, sadzīves tehnikas lietošanas instrukciju pieejamību tikai vietējā valodā, neapmierinošu higiēnas prasību ievērošanu, ja izvēlēta dzīvesvieta bijusi studentu kopmītne vai hostelis, sliktu skaņas izolāciju, atsevišķos gadījumos – telpas vai dzīvokļa pārapsūtoību. Mobilitātes dalībnieki iesaka organizatoriem nākotnē vairāk uzmanības pievērst sadzīves apstākļiem, pirms nosūtīt audzēkņus uz ārvalstīm.

Mums bija viss, kas mums bija nepieciešams. Mums arī iepriekš pateica, lai mēs uzrakstām visu, kas mums būs vajadzīgs, un mums tas viss tiks sagādāts. (FGD2)

Tad, kad es braucu uz pusgadu prom, mani pārsteidza, ka vietējā pārstāve man sūtīja dzīvokļus un ļāva izvēlēties, kur es gribu dzīvot. Es domāju, ka mēs aizbrauksim un dzīvosim kopmītnēs. Bet mēs arī varējām izvēlēties starp kopmītnēm un dzīvokli. Ja mēs būtu izvēlējušās dzīvot kopmītnēs, tad mums bišķi lielāku stipendiju maksātu. (FGD1)

Nebija perfekti, bet dzīvot varēja. Ne visa tehnika strādāja, nevarēja īsti saprast, kā ieslēgt veļasmašīnu vai plīti, bet mēs sazinājāmies ar kompāniju, kas mūs sagaidīja. Viņi mums paskaidroja, kā ieslēgt veļasmašīnu, jo tur viss bija [vietējā] valodā. (FGD1)

Saskārušies ar neatbilstošiem sadzīves apstākļiem, vairāki mobilitātes dalībnieki ir mēģinājuši risināt radušās problēmas. Daļā gadījumu ir izdevies panākt veiksmīgu situācijas atrisinājumu, citos gadījumos arī atkārtota vēršanās pie koordinējošās puses ar lūgumu risināt noteiktus jautājumus nav devusi rezultātu, un mobilitātes dalībniekiem bijis jāsamierinās ar attiecīgajām neērtībām vai nepiemērotiem sadzīves apstākļiem. Audzēkņi, kuri piedalījās īslaicīgās mobilitātes programmās (divu nedēļu ilgās), par nepiemērotiem dzīvošanas apstākļiem sūdzējās retāk. Tā kā biežāk par šādām problēmām runāja audzēkņi, kas studēja tūrisma, ēdināšanas, viesmīlīgas un izmitināšanas nozarē, tad tieši šīs nozares prakses organizatoriem tam būtu jāpievērš lielāka uzmanība. Iespējams, ir jāpārskata arī norēķināšanās nosacījumi par izmitināšanas vietām, jo, kā redzams vienā no zemāk minētajiem gadījumiem, pamatojums, ka problēma nav risināma, bija tieši iepriekš veiktā samaksa par naktsmītni.

Mums arī nebija baigi labie apstākļi dzīvošanai. Mēs palikām hostelī, un tur viss bija netīrs. [...] Protams, mēs uzreiz izstāstījām visu mūsu skolas projektu vadītājam. Mēs viņai aizsūtījām video, zvani, īsziņas... Viss tika pacelts augšā, arī tai skolai, kura mūs uzņēma, bet viņi atbildēja, ka mums ir paredzēta šāda dzīvesvieta, tas viss jau ir apmaksāts un tur neko nevar darīt, mēs vienīgi varot iet uz recepciju un sūdzēties. Es atbildu, ka mēs jau bijām, okay, viss paliek, kā ir. (FGD2)

Hostelī kopā ar mums vēl atradās ERASMUS studenti no Francijas, skaņas izolācijas tur vispār nebija. Ja viņi kaut ko naktī darīja, tad to varēja dzirdēt viss hostelis. Vienīgi bija problēmas ar ēšanu, par ko mēs arī sūdzējāmies koordinatoram un hosteļa pārstāvjiem. [...] Viņi pateica, ka viss ir apmaksāts, un viņi vairs neko nevar darīt. (FGD2)

Mums bija 10 stāvu viesnīca, un mums istabiņa tika ierādīta 9. stāvā pie evakuācijas trepēm. Izskatījās, ka tur kādreiz ir bijis kaut kāds kambarītis. Mums jau bija grūti ar to tikšanu tur, jo mums abām bija milzīgi, lieli koferi, katrai vēl mazais koferītis un mugursoma... Mēs kaut kā iebīdījāmies iekšā, uzreiz priekšā bija tualete, tualete bija bez durvīm. Savukārt duša bija vienkārši kvadrātiņš apakšā, nekādu aizkaru, nekas. Meitenes jau mūs bija brīdinājušas, ka mazgājoties viss ūdens tek uz mazo istabiņu, ka ir jāliek kaut kādi dvieļi apakšā. Tur bija tāda kā neliela nobīde un istabiņa, vienvietīga gulta, blakus mazs skapītis. Istabiņa bija tik maza, ka tur otrai gultai nav vietas. [...] Jā, un mums bija jāguļ vienvietīgā gultā. Pirmā nedēļa bija pagājusi, tu esi tālu no mājām, pirmā pieredze likās briesmīga, šoks, ārprāts. (ID2)

Runājot par ārvalstu praksi, atsevišķi tās dalībnieki pauda neizpratni, kāpēc viņiem par saviem līdzekļiem ārvalstīs ir jāiegādājas darba apģērbs. Reaģējot uz šo pieredzi, citi mobilitātes dalībnieki minēja, ka viņiem darba apģērba iegāde ārvalstīs bijusi brīva izvēle, ja bijusi vēlēšanās iegūt kvalitatīvāku vai gaumīgāku darba apģērbu.

Mums pateica, ka mums pašiem vajadzēs nopirkt darba apģērbu un apavus, ka viņi neko nevarēs izsniegt. Mēs pateicām, ka tas ir bišķīt par dārgu mums. (FGD2)

Lai gan ārvalstu prakse ir devusi iespēju mobilitātes dalībniekiem nodibināt jaunus kontaktus, to uzturēšanas intensitāte pēc atgriešanās Latvijā ir atšķirīga. Kvantitatīvās aptaujas dati rāda, ka kopumā 7% aptaujāto bieži sazinās ar cilvēkiem (studentiem, darbiniekiem), kurus satika prakses laikā, vēl 24% to dara dažreiz un 28% – reti (12. zīmējums). 41% no mobilitātes dalībniekiem atzīst, ka nesazinās ar cilvēkiem, kurus satikuši ārvalstu prakses laikā. Visbiežāk ikdienā kontakti tiek uzturēti ar sociālo tīklu platformu, piemēram, *Facebook*, starpniecību.

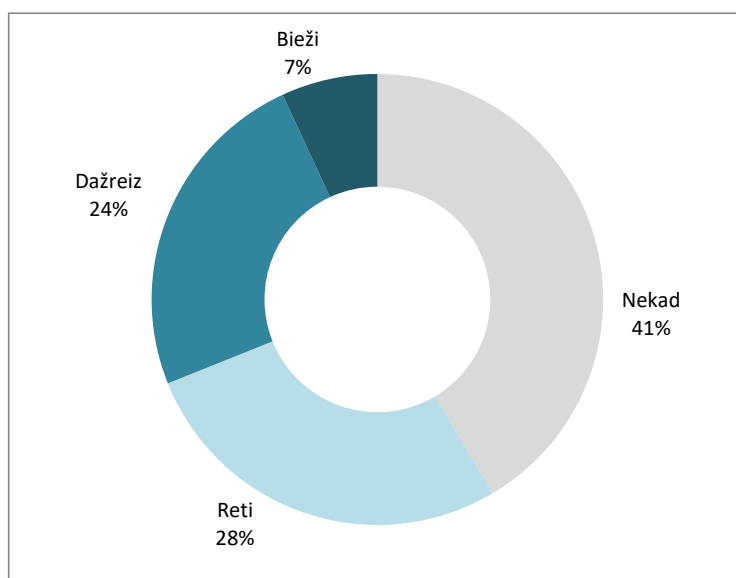
Students. Viņš bija vienīgais cilvēks, kas bija atvērts, jo neviens cits tur īpaši ar mums negribēja runāt un pievērst uzmanību. Bet viņš mācēja angļu valodu, tāpēc viņš arī runāja. Pievienoju „Facebook”, bet baigi [daudz] kontaktu mums nav bijuši. (FGD1)

Pamatā tas ir Facebook, dažreiz viņi arī atbrauc paciemoties. Daži ir bijuši ciemos, principā labi kopā pavadījām laiku. Tagad viņi gaida mani ciemos. (FGD1)

Facebook ir iespējams katru dienu laikt bildes un uzturēt kontaktu. Tu komentē un zini, ka viņš tevi redz un seko līdzī. Tāpat arī Instagram kaut ko... (FGD2)

Mums ļoti iepatikās mūsu mentore un mēs viņai uzdāvinājām AirBaltic karti, lai viņa varētu atlidot uz Latviju. Viņa vasarā būs šeit. (FGD2)

12. zīmējums. Kontaktu uzturēšana ar ārvalstu prakses laikā sastaptajiem studentiem vai darbiniekiem (procentos)

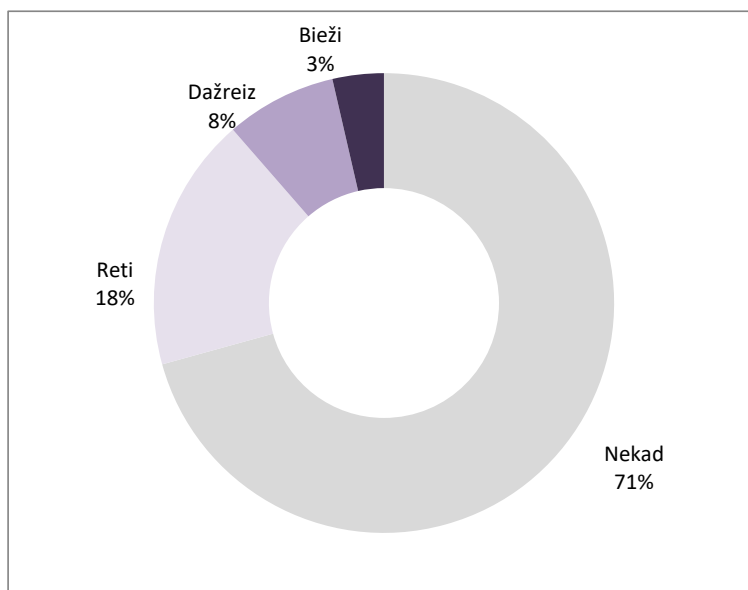

Gan kvantitatīvās, gan kvalitatīvās izpētes rezultāti rāda, ka ciešāku kontaktu nodibināšanu un to vēlāku uzturēšanu veicina prakses ilgums, t.i., ja audzēkņi uzturējušies ārvalstīs mēnesi vai ilgāk, tad viņi biežāk atzīst, ka ir saglabājuši un uztur kontaktus ar uzņēmuma puses pārstāvjiem vai saviem darba devējiem. Mobilitātes dalībnieki atzīst, ka noturīgu kontaktu izveidošanai ir nepieciešams laiks, lai labāk iepazītos, nodibinātu savstarpējo uzticēšanos, piedalītos kopīgos pasākumos u.tml.

Kamēr tu iepazīsti cilvēkus, kamēr tu sāc ar viņiem normāli kontaktēties, jo tam arī vajag laiku, tev jau ir jādodas prom. Līdz ar to tās piecas nedēļas ir nedaudz par maz. [...] Sanāk tā, tikko tevi pieņem kolektīvā, jo visi sveši cilvēki, kamēr tevi iepazīst un saprot, ko tu māki un ko tu nemāki, pieņem kolektīvā un sāk uzticēt darbus, tas viss diezgan daudz laika aizņem. Tiklīdz tu sadraudzējies un viss sāk it kā normāli palikt, tā tev jau ir jābrauc prom. (FGD1)

Kā redzams iepriekš, mobilitātes dalībnieki kopumā ir tendēti uzturēt drīzāk personīgus, nevis institucionālus kontaktus. Tādējādi kontaktu uzturēšana ar ārvalstu prakses laikā apmeklētajiem uzņēmumiem un izglītības iestādēm ir sastopama būtiski retāk, nekā kontaktu uzturēšana ar atsevišķiem prakses laikā sastaptajiem cilvēkiem. Bieži kontaktus ar apmeklētajiem uzņēmumiem vai izglītības iestādēm uztur 3% aptaujāto, vēl 8% – dažreiz un 18% – reti. Nekad kontaktus ar apmeklētajiem uzņēmumiem vai izglītības iestādēm neuztur 71% aptaujāto mobilitātes dalībnieku (13. zīmējums).

13. zīmējums. Kontakta uzturēšana ar ārvalstu prakses laikā apmeklētajiem uzņēmumiem vai izglītības iestādēm (procentos)

Vērtējot ārvalstu prakses stiprās puses kopumā, mobilitātes dalībnieki uzsver, pirmkārt, personības izaugsmi, ko veicina nepieciešamība iejusties svešā vidē, uzdrošināties kontaktēties ar nepazīstamiem cilvēkiem, otrkārt, iespējas iegūt jaunas zināšanas gan savā nozarē, gan pilnveidot valodas zināšanas, un, treškārt, redzēt citas valstis, iepazīt citas kultūras cilvēkus un paplašināt savu redzesloku.

Man vairāk kultūras iepazīšana, jo mēs ļoti cītīgi apmeklējām muzejus. Tas bija vairāk man pašai. Arī tas, ka bija iespēja redzēt citu mācīšanas metodi, kāda viņiem ir pieeja. Tas man ļāva saprast, ka var arī savādāk mācīties. (FGD1)

Bieži tas arī paver lielākas iespējas darba tirgū. Ļoti daudzi darba devēji vērtē tevi augstāk, ja tu esi bijis ERASMUS. Protams, tas ir atkarīgs no tā, ko viņi ir dzirdējuši, jo ir cilvēki, kuri ir uzlabojuši angļu valodu, guvuši lielāku pieredzi salīdzinājumā ar tiem, kuri ir bijuši praksē tikai Latvijā. (FGD2)

Ārvalstu prakses vājās puses izriet no iepriekš minētajām organizatoriskajām problēmām, t.i., valodas barjeru ar uzņemošās puses pārstāvjiem, uzņemošās puses zemo ieinteresētību un sagatavotību darbam ar Latvijas audzēkņiem, nepietiekamo prakses ilgumu, kā arī ārvalstu prakses sasaistes trūkumu ar Latvijā apgūstamo mācību vielu. Balstoties uz šīm identificētajām vājajām pusēm, mobilitātes dalībnieki turpinājumā sniedz ieteikumus, kā uzlabot mobilitātes programmas praktisko pusi.

Turklāt tur nemaz nebija tik daudz cilvēku, kas mācētu angļu runāt. Pārsvārā viņi runā tikai spāniski, reti varēja atrast kādu, kurš runātu angļu. Mēs jau paši nebūtu zinājuši, kur ir kādas autobusu pieturas un kur ar katru autobusu var aizbraukt. (FGD1)

Tas laiks būtu varējis būt arī ilgāks, bet tai pašā laikā tā skola nebija sagatavojusies mūsu uzņemšanai. Ja viņi būtu sagatavojusies un visu izplānojuši, tad vajadzētu ilgāku laiku. [...] Tāpat grupu darbos mums bija maznozīmīgākie uzdevumi, viņi īsti nezināja, kā mūs iesaistīt grupu darbā, un arī cilvēki nerunāja angļu valodā. Bija diezgan grūti komunicēt, un, lai izmantotu kādu mērinstrumentu, viņi tā kā īsti nezināja, vai mūs laist pie tā, jo viņi īsti nezināja, kā to paskaidrot. [...] Mēs tur nebijām pirmais kurss [grupa], kas pie viņiem tika sūtīts. Laikam direktors neuzskatīja par vajadzīgu viņus pabrīdināt.

Viņi teica, ja viņi to laicīgi būtu zinājuši, tad viņi tam laicīgi būtu arī gatavojušies, ka viņi angļu valodā būtu sagatavojuši tās lekcijas. (FGD1)

Mobilitātes dalībnieki, domājot par ERASMUS+ mobilitātes programmu pilnveidošanu, pievērš uzmanību vairākiem praktiskiem aspektiem. Pirmkārt, daļa dalībnieku uzskata, ka profesionālo izglītības iestāžu audzēkņus būtu nepieciešams vairāk informēt par ārvalstu prakses iespējām. Viņuprāt, informācijas šobrīd joprojām ir par maz, un, informējot par programmu plašāku auditoriju, būtu iespējams piesaistīt gan vairāk interesentus, gan radīt augstāku konkurenci audzēkņu starpā.

Es domāju, ka citi nemaz nezināja par šādu iespēju. Es domāju, ka skolām vajadzētu vairāk kaut kādus plakātus izlīmēt, lai audzēkņiem lielāka interese par to parādītos. Savādāk tikai kādi 30 cilvēki no skolas par to uzzina un 16 aizbrauc. (FGD1)

Tas jau no katra paša atkarīgs, no tā cik ļoti viņš grib izrauties kaut kur ārā. Es domāju, ja Latvijā par to visi uzzinātu, tad lielākā daļa noteikti gribētu braukt un nebūtu baigi jāpierunā. (FGD1)

Otrkārt, atsevišķi studenti vēlētos, lai piedalīties ERASMUS+ programmā būtu iespējams biežāk nekā vienu reizi gadā. Būtībā, šie audzēkņi vēlas, lai ārvalstu mobilitātes iespējas būtu pieejamas plašāk un šo iespēju varētu izmantot lielāks daudzums profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu. Jāatzīst, ka mobilitātes dalībnieki pietiekami nav informēti par finansējuma piešķiršanas nosacījumu valstīm un programmas projektu konkursu norisi, tādējādi, lai gan viņu vēlēšanās ir likumsakarīga, izjūtot reālus ieguvumus, tomēr tās īstenošanas iespējas ir ierobežotas.

Es domāju, ka vajadzētu dot iespēju aizbraukt praksē vairākas reizes viena gada laikā. Mēs uz Spāniju aizbraucām 16 cilvēki, bet Latvijā palika vēl cilvēki, kuriem bija labas atzīmes. Citiem skatījās uz sekmēm profesionālajā priekšmetā, nevis uz to angļu valodu, jo ar mani kopā aizbrauca arī audzēkņi, kuriem bija ļoti vāja angļu valoda. Savukārt tie, kuriem bija labas atzīmes, tie palika Latvijā. Es īsti nezinu, tur laikam arī vērtē attiecības ar skolotājiem. Vajadzētu arī tā kā darba spēju izvērtējumu. (FGD1)

Treškārt, mobilitātes dalībnieki iesaka vairāk uzmanības pievērst uzņemošās puses ieinteresētībai piedalīties programmā, prakses organizācijas kvalitātei, tās atbilstībai audzēkņu mācību programmas mērķiem un noteiktajiem prakses mērķiem, atsauksmēm par prakses norisi dažādos uzņēmumos u.tml.

Es ieteiktu vairāk izvērtēt, nevis atļaut visām skolām piedalīties, jo arī gatavojoties, varēja just, ka kaut kas tiek darīts tikai ķeksīša pēc, ka līdz galam neiedziļinās. Tāpat arī tā pati kabatas nauda, mums bija diezgan daudz, bet mums obligāti bija jāapmeklē ekskursijas. Skola izdomāja, ka ekskursijas ir obligāti jāapmeklē. Manuprāt, tas bija ļoti labi izdomāts un tā bija pareizā pieeja, jo mēs tādā ziņā vērtīgi izmantojām piešķirto kabatas naudu. [...] Mēs tādā veidā paši vairāk ieguvām. Mēs paši noteikti nebūtu tik daudz ko izplānojuši. Mums katras brīvdienas bija ekskursijas un dažreiz arī darba dienu vakaros. (FGD1)

Vajadzētu vairāk piekātīt, vai tik tiešām aizsūta darīt to, ko kas ir atbilstošs profesijai, vismaz lai var blakus pastāvēt un paskatīties, nevis likt darīt to, ko var darīt jebkurš cilvēks no ielas. (FGD2)

Vairāk par to lietderību, jo [programma] netiek piemērota tai valstij, no kurienes students brauc. Es zinu, ka studenti, kuri ir pabijuši Zviedrijā, pēc tam nevar pabeigt kursus, jo viņi tajā pusgadā ir darījuši pilnīgi kaut ko citu, kursi nesakrīt. Tas nav tā vērts. (FGD1)

Ceturtkārt, būtu nepieciešama arī pašu studentu sagatavošana ārvalstu praksei, sniedzot informāciju, kā tā izpaudīsies, kādi ir prakses mērķi un uzdevumi, kādām situācijām ir jābūt gataviem, kā arī vairāk uzmanības pievērst iepriekšējai valodas sagatavošanai, ja zināms, ka attiecīgajā valstī lielākā daļa iedzīvotāju nezina angļu valodu.

Mums bija tā problēma, mums ļoti maz informācijas tika iedots par to, uz kuriem mēs brauksim un ko mēs tur darīsim. Mēs to visu uzzinājām tikai tad, kad mēs atbraucām. Tā kā varētu sniegt vairāk informācijas, lai audzēknis varētu padomāt, vai vispār ir viņam jēga uz turieni braukt. (FGD2)

Piektkārt, lai gan daļa mobilitātes dalībnieku bija saskārušies ar nepiemērotiem sadzīves apstākļiem un trokšņainu vidi, kuru radījuši citi ārvalstu studenti, atsevišķi mobilitātes dalībnieki izteica otruādu vēlmi, un, proti, veicināt dažādu tautību profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu dzīvošanu vienā istabiņā vai dzīvoklī, lai veicinātu starpvalstu kontaktu veidošanos.

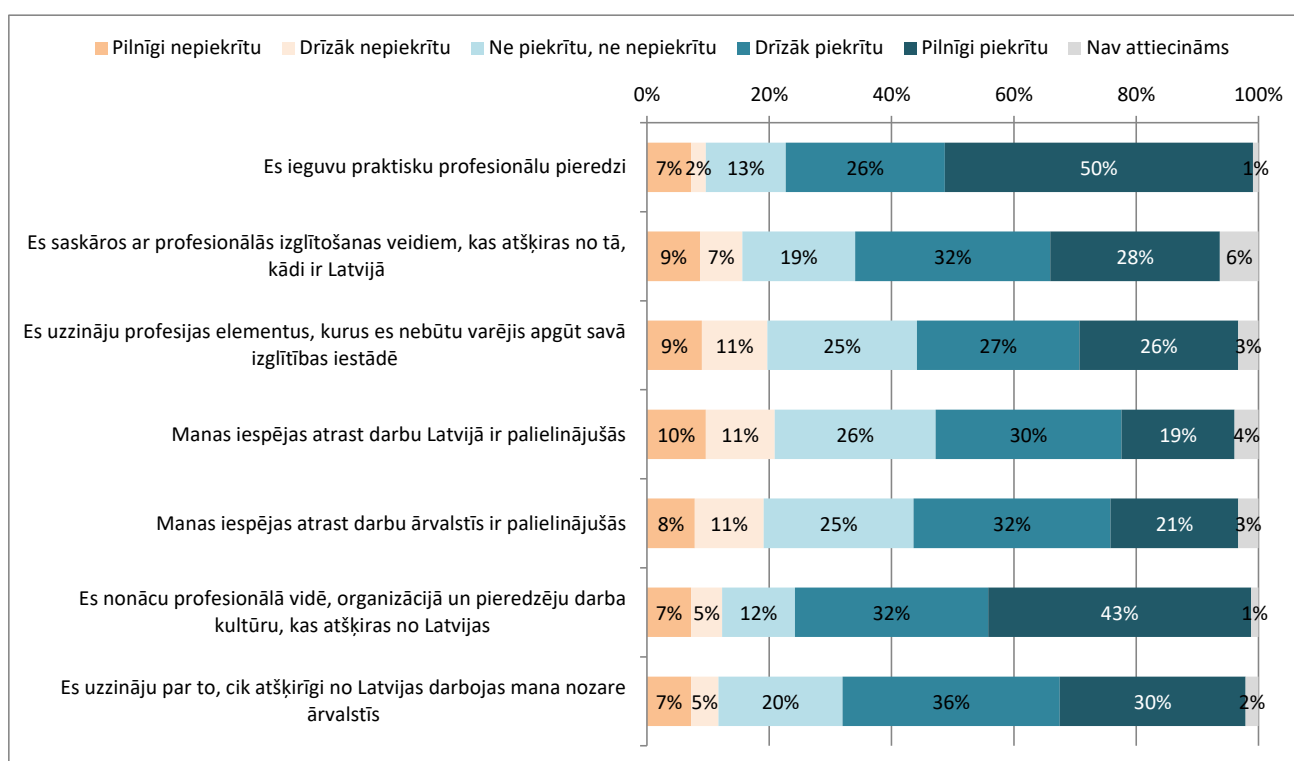
KOMPETENČU ATTĪSTĪBA

Viens no šī pētījuma galvenajiem uzdevumiem ir iegūt mobilitātes dalībnieku pašnovērtējumu, kādas kompetences ir attīstījuši savas ārvalstu prakses laikā. Šīs nodaļas ietvaros, kombinējot kvantitatīvās un kvalitatīvās izpētes rezultātā gūtos rezultātus, aplūkoti mobilitātes dalībnieku vērtējumi par dažādu prasmju un kompetenču attīstību, nodalot to veidus. Tādējādi atsevišķi jautājumi attiecas uz vispārēju ārvalstu praksē gūto pieredzi, praktiskām darba iemaņām, kas attīstītas tieši šīs prakses laikā, darba vides un organizācijas atšķirības Latvijā un uzņemošajā valstī, kas attiecīgi ļāvušas iegūt kādas jaunas prasmes, svešvalodas un starpkultūras saskarsmes prasmju attīstīšana u.tml.

Lielākā daļa aptaujātie mobilitātes dalībnieki ārvalstīs ir guvuši praktisku profesionālo pieredzi – šādam izteikumam pilnīgi piekrīt 50% un vēl 26% drīzāk piekrīt (14. zīmējums). Tāpat aptaujātie atzīst, ka bija nonākuši profesionālā vidē un pieredzēja darba kultūru, kas atšķiras no Latvijas, – 43% pilnīgi piekrīt izteikumam un 32% – drīzāk piekrīt. Tāpat aptaujātie lielā mērā piekrīt izteikumam, ka viņi ir uzzinājuši, cik atšķirīgi no Latvijas darbojas viņa nozare ārvalstīs. Kvalitatīvās izpētes laikā mobilitātes dalībnieki detalizēti raksturo savus novērojumus par atšķirībām Latvijas un uzņemošās valsts darba vidē – gan kopumā, gan tādus, kas ir specifiski viņu izvēlētajai profesijai (sk. turpinājumā).

14.zīmējums. Vispārējā ārvalstu praksē gūtā pieredze (procentos)

Jautājums: Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat zemāk izteiktajiem apgalvojumiem? Pateicoties praksei ārzemēs...

Salīdzinoši retāk mobilitātes dalībnieki piekrīt izteikumam, ka viņu iespējas atrast darbu Latvijā un ārvalstīs ir palielinājušās un ka ārvalstu praksē viņi ir uzzinājuši tādus savas profesijas elementus, kurus viņi nebūtu varējuši apgūt savā izglītības iestādē (14. zīmējums). Kvalitatīvās izpētes laikā mobilitātes dalībnieki komentē, ka, lai gan ārvalstīs viņi bieži vien ir sastapušies ar jaunākas paaudzes

tehnoloģijām vai iekārtām, līdzīgu pieredzi viņi samērā drīz guvuši arī Latvijā, lai gan, iespējams, mazākā apmērā. Piemēram, ārvalstīs iepazītās iekārtas mazākā skaitā (un mazāk pieejamā apjomā) bija pieejamas arī viņu izglītības iestādē Latvijā vai arī šādas iekārtas izglītības iestādē tika ieviestas drīz pēc mobilitātes dalībnieku atgriešanās no ārvalstu prakses, piemēram:

Mēs tikām aizvesti uz 3D printētavu, kas tobrīd Latvijā vēl nebija. Bija kaut kas dzirdēts... Mums ļāva pašiem pamēģināt un sastingt, mēs no visām pusēm tikām safotografēti un pēc pāris dienām tas viss tika arī izprintēts. Tas likās wow, kā kaut ko tādu var izdarīt! [...] Tagad jau tā liekas pilnīgi normāla lieta. Bet tobrīd tas likās kaut kas iespaidīgs. (FGD1)

Tur bija labākas firmas instrumenti, pacēlāji, telpu iekārtojums. Piemēram, mums skolā ir tikai viens pacēlējs, taču tur bija, ja nemaldos, četri pacēlāji. Mums skolā sola, ka pēc remonta mums viss būs savādāk. Jācer, ka tas tā tiešām arī būs. (FGD1)

Izklāstot prakses norises gaitu ārvalstīs un salīdzinot to ar pieredzi, izejot mācību vai kvalifikācijas praksi Latvijā, mobilitātes dalībnieki min dažādus piemērus. Atšķirības tika saskatītas darba organizācijā, secībā, kādā izpildāmas noteiktas darba vai procesa daļas, procesu automatizācijā vai tās iztrūkumā, kā arī uzskates līdzekļu pielietošanā apmācību procesā. Tāpat tika novērotas atšķirības attieksmē pret praktikantiem gan kā darbaspēku kopumā, gan kā audzēkņiem, kas jau ir ieguvuši noteiktas prasmes, piemēram, paužot uzticēšanos (attiecīgi – mazāku kontroli un sarežģītāku darbu uzdošanu). Mobilitātes dalībnieki atzīst, ka daļu no iegūtajām zināšanām uzskata par specifiski raksturīgu savai uzņemošajai valstij, tāpēc kompetenču pārnese uz Latviju, visdrīzāk, nav iespējama. Tomēr arī šādā situācijā mobilitātes dalībnieku ieguvums ir izpratne par savām spējām mācīties un pielāgoties.

Tas, ko mums mācīja skolā, diezgan krasi atšķīrās, kaut vai projekta iesniegšana. Birojā sāka pavisam ar otru pusi, man likās pagaidi, vispirms ir teksts, un tikai tad tu vari sākt kaut ko darīt. Bet tur bija tikai otrādi, vispirms ir plāni, vizualizācijas, rasējumi un pēc tam teksts. Tas man bija tāds neliels apjukums. (FGD1)

Interesanti bija tas, ka skolotājs uzdeva uzdevumu un pats tālāk aizgāja prom, viņš nenāca klāt un neskatījās. Savukārt Latvijā skolotājs nāk un skatās visu laiku, vai tu tik kaut ko nepareizi neizdari. Bet tur, skolotājs uzdod uzdevumu un aiziet prom. Protams, ja kaut ko vajadzēja, varēja pasaukt. [...] Es to vērtēju ļoti pozitīvi, jo tev ir iespēja mācīties pašam no savām kļūdām. (FGD1)

Ar mācīšanās veidu, tas kā tiek paskaidrots. Viņiem viss tika paskaidrots daudz saprotamāk, daudz vizuālāk. Nebija tā, ka kāds stāv priekšā un tikai stāsta. Bija daudz vairāk piemēru, papildmateriālu. (FGD1)

Man ļoti prakse Bulgārijā atšķīrās no prakses Latvijā. Man tieši šobrīd ir prakse. Bulgārijā mums vairāk deva laiku padomāt un iedziļināties darbā, bija tāds brīvāks režīms. Šobrīd man ir ļoti intensīva prakse, man ir ieskats trīs ļoti plašos tematos – digitālais mārketinga, grafiskais dizains, web dizains un identitāte. Manuprāt, šī brīža prakse ir produktīvāka, jo es iegūstu vairāk nekā no Bulgārijas. Tagad man arī ir divi mēneši, Bulgārijā man bija tikai viens mēnesis. Manuprāt, viena mēneša laikā nevar tajā visā tā ieiet, vajag vairāk laiku. (FGD1)

Varbūt es neesmu apguvusi neko tieši profesijai noderīgu, jo viņiem tur ir savādāka sistēma, receptiju Latvijā nevar salīdzināt ar receptiju Spānijā, tās ir divas dažādas lietas. Līdz ar to tu iemācies tā kā viņi tur strādā. Ja tu gribēsi strādāt Latvijā receptijā, tev būs jāpielāgojas pilnīgi pie citiem apstākļiem.

Viņiem turpat nav datorsistēmas, tur daudz kas ar roku bija jāraksta. Es iepazinos ar vidi, kādā viņi strādā, es guvu cita veida pieredzi, vairāk sevi attīstīju. Es kā cilvēks guvu lielu pieredzi. Varbūt cerības bija lielākas... Teiksim tā, mēs cerējām, ka skolā iegūtās teorētiskās zināšanas varēsīm papildināt ar praksi ārzemēs, taču mēs vairāk izaugām kā personības. (ID2)

Latvijā vairāk ar tevi dara visu kopā, ja tu esi atnācis uz praksi, tad viņa tevi stāsta, rāda, mēģina būt ar tevi kopā. Savukārt ārzemēs tevi iemet un tu peldi un mēģini izkulties. Kā ir labāk? Nezinu! (ID2)

Rupji sakot, Latvijas praksē tevi uzskata par parastu strādnieku, bet Itālijā tevi uztver kā praktikantu. Tevi vairāk respektē, vairāk dot iespēju mācīties un tevi arī vairāk māca. (ID3)

Atsevišķi mobilitātes dalībnieki atzīst, ka galvenā atšķirība no prakses Latvijā, viņiem ir bijusi profesijā iespējamā darba daudzveidība. Latvijā tādu, iespējams, ir izbaudīt grūtāk, jo darba apjomi kopumā ir mazāki, kā uzticēšanās praktikantu veiktā darba kvalitātei, kā minēts iepriekš, Latvijā ir zemāka. Šādi novērojumi bieži vien ir profesijai specifiski, katrā jo jomām mobilitātes dalībnieki min citus piemērus.

Pirmā prakse notika vidēji lielā auto servisā, kur mēs veicām pilnīgi visus darbus. Remontu bija ļoti, ļoti daudz, no rīta līdz vakaram. Jāsaka tā, bija kā pa konveijeru, viena mašīna ārā un nākamā jau iekšā. Mēs darījām pilnīgi visus darbus – apkope, remonts, jaukšana, metināšana, griešana, pilnīgi visu, kas bija nepieciešams. (FGD1)

Kā redzams aptaujas datos, nelielā daļā gadījumu, izvērtējot savu ārvalstu praksi, mobilitātes dalībnieki uzskata, ka neko jaunu vai būtiski atšķirīgu no tā, ko varētu iegūt Latvijā, viņi savas ārvalstu prakses laikā nav iemācījušies. Atsevišķos gadījumos mobilitātes dalībnieki piebilst, ka, dodoties praksē, viņi ir saņēmuši solījumus par iespējām uzlabot prasmes un iegūt jaunas zināšanas, taču tas nav īstenojies.

Nē, neko, jo es neko jaunu tur nedarīju, visu jau es to biju darījusi savā koledžā. Pilnīgi nekas jaunas! Mums solīja kaut ko citu, taču izrādījās, ka nē. (FGD2)

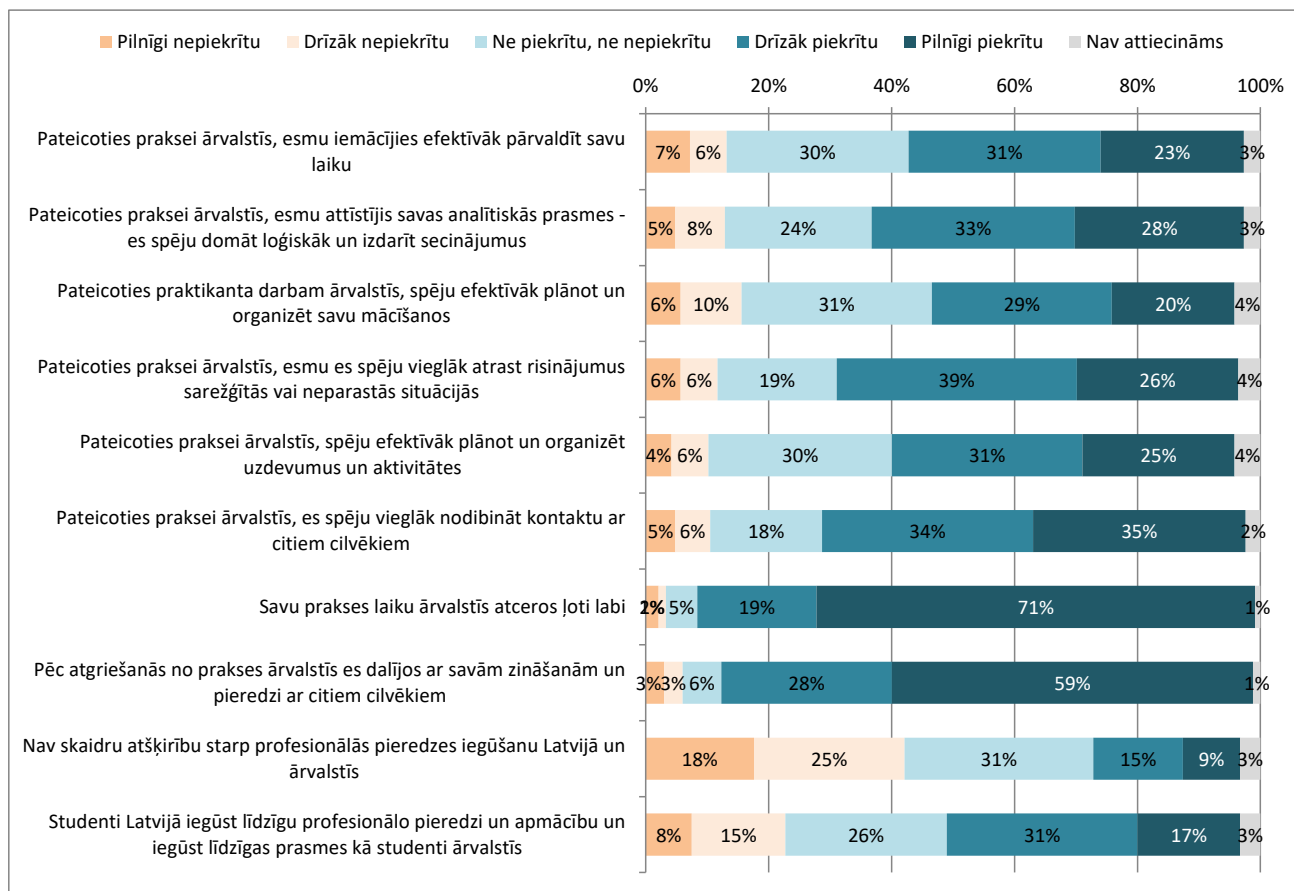
Es iemācījos pāris jaunas lietas, bet diez vai man tās noderēs, ja vien es neiešu strādāt uz konkrēto fabriku. (FGD2)

Aplūkojot dažādas kompetenču grupas – profesionālās, organizatoriskās, komunikācijas, starpkultūru prasmes – kvantitatīvās aptaujas ietvaros, redzams, ka mobilitātes dalībnieku vērtējumā ir uzlabojušās katra no tām. Pēc atgriešanās no prakses ārvalstīs mobilitātes dalībnieki ir dalījušies ar savām zināšanām un pieredzi ar citiem cilvēkiem – šādam izteikumam pilnīgi piekrīt 59% un drīzāk piekrīt 28% aptaujāto (15. zīmējums). Lai gan aptaujas ietvaros netiek noskaidrots veids, kādā notikusi dalīšanās ar iegūto pieredzi, taču kvalitatīvā izpēte rāda, ka dalīšanās ar zināšanām var notikt dažādi – prezentāciju laikā savā profesionālās izglītības iestādē un dažādu neformālo kontaktu laikā.

Mobilitātes dalībnieki visbiežāk atzīst, ka ieguvuši ir spējas nodibināt kontaktu ar citiem cilvēkiem – 35% pilnīgi piekrīt un vēl 34% drīzāk piekrīt šim izteikumam (15. zīmējums). Kopumā vairāk kā puse aptaujāto pilnīgi vai drīzāk piekrīt arī tādiem apgalvojumiem, kas rāda, ka viņi ir attīstījuši savas analītiskās prasmes, laika pārvaldīšanas prasmes, problēmu risināšanas prasmes u.tml. Piemēram, mobilitātes dalībnieki atzīst, ka, pateicoties praksei ārvalstīs, viņi spēj vieglāk atrast risinājumus sarežģītās vai neparastās situācijās – 26% pilnīgi piekrīt un 39% drīzāk piekrīt šim izteikumam.

15. zīmējums. Profesionālo, organizatorisko un komunikācijas kompetenču attīstīšana ārvalstu prakses laikā (procentos)

Jautājums: Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat zemāk izteiktajiem apgalvojumiem?

Mēģinot detalizēti izvērst, kādas profesionālās prasmes mobilitātes dalībnieki ir ieguvuši ārvalstu prakses laikā, jāņem vērā, ka tās ir katrai profesijai specifiskas, piemēram, kāds no dalībniekiem atzīst, ka ir iemācījies trīs jaunas datorprogrammas, kuras nepieciešamas viņa darbam; dalībnieks, kurš bijis praksē saistībā ar transporta nozari, norāda, ka iepazinies ar jaunāko paaudžu vieglo automašīnu remontu (automašīnu elektroniku); skaistumkopšanas nozarē studējošie apguvuši jaunas masāžas tehnikas; veterinārajā medicīnā studējusi dalībniece – dzīvnieku rehabilitāciju u.tml. Nozīmīgi ir tas, ka mobilitātes dalībnieki spēj apzināties un nosaukt kādas jaunas, ārvalstu prakses laikā iegūtas prasmes. Papildu tam daļa dalībnieku norāda, ka, pilnveidojot savas profesionālās iemaņas, viņi ir iemācījušies savu darbu veikt ātrāk, t.i., būt produktīvāki.

Es iemācījos visādus mazus knifīņus par to, kā uzlabot savu darbu, ko es arī tagad izmantoju savā darbā. (FGD1)

Es beidzot iemācījos normāli apieties ar lāzera mērinstrumentiem, jo skolā mums neviens nerādīja un nestāstīja kas, ko un kā. (FGD1)

Mēs Polijā ļoti uzlabojām savas prasmes saistībā ar riepu maiņu, balansēšanu, bortēšanu, jo mēs bijām laikā, kad visi maina riepas. Mēs dienu no dienas to tik vien darījām kā mainījām riepas. Beigās jau mēs strādājām trijātā komandā, mums bija sadalīti darbi, un beigās jau tas bija tā atstrādāts, kā mēs smējāties, līdzīgi kā F1. (FGD1)

Nozīmīgu ieguldījumu ārvalstu prakse sniedz arī valodas prasmju uzlabošanā. Lai gan, kā minēts iepriekšējā nodaļā, valodas barjera, t.i., grūtības sazināties ar uzņemošās puses pārstāvjiem angļu valodā, kuru visbiežāk pārvalda mobilitātes dalībnieki, var būt par šķērslī saziņai par prakses organizatoriskajiem jautājumiem un mācību procesā kopumā, vienlaikus mobilitātes dalībnieki min dažādus ieguvumus, ko radījušas šīs situācijas. Piemēram, neraugoties uz to, vai Latvijas nosūtošā profesionālās izglītības iestāde piedāvāja vai nepiedāvāja apgūt uzņemošās valsts valodas pamatus, mobilitātes dalībnieki ir izjutuši interesi apgūt šo valodu, un šo vēlmi ir veicinājusi atrašanās attiecīgajā valstī un saskaroties ar vietējiem iedzīvotājiem. Gadījumos, kad vietējās valodas zināšanas pamati mobilitātes dalībniekiem jau ir bijuši, uzturēšanās konkrētajā valstī ir uzlabojusi attiecīgās valsts valodas prasmes.

Man pašai bija diezgan liela interese, es arī pati izrādīju iniciatīvu, ka es vēlos vēl vairāk. Man pat bija iespēja runāt ar klientu, kurš runā tikai ungāriski, bet nedaudz saprot angļiski. Man likās interesanti, ka var aizbraukt uz mājām pie klienta un mēģināt viņam izstāstīt visu procesu. Tas ir tas, ko skolā nevar iemācīties! (FDG1)

Es nedaudz iemācījos ungāru valodu, ko es vēl joprojām izmantoju, kaut vai tās pašas sasveicināšanās frāzes, jo man liekas, ka viņas izklausās daudz labāk nekā latviešu valodā. (FDG1)

Angļu valodu mums sanāca izmantot maz, es biju cerējusi, ka es varēšu tur vairāk uzlabot, bet es uzlaboju spāņu valodu. Labi, es gan vairs neatceros, bet uz to mirkli mēs zinājām vārdiņus, ko mums vajadzēja. (ID2)

Atsevišķi mobilitātes dalībnieki atzīst, ka interese apgūt uzņemošās valsts valodu viņiem ir saglabājusies arī pēc atgriešanās no prakses, tādējādi uzsākot tās apguvi (vai domājot par tās apguves uzsākšanu) jau ārpus ERASMUS+ programmas.

Tieši domājot par Vāciju, man ir radusies interese par vācu valodu, es tagad mācos vācu valodu. Tieši valodas dēļ, tas būtu jauns izaicinājums. [...] Man liekas, ka tas ir kaut kā saistīts [ar praksi Vācijā], jo es dzirdēju, kā runā tajā valodā, [redzēju], cik daudz citu cilvēku no svešām valstīm ir iemācījušies šo valodu, un viņi tajā spēj bez problēmām mācīties. (FDG1)

Man ir vēlme stiprināt angļu valodu. Par citu valodu... tā kā vēl nē. Varbūt varētu mēģināt bulgāru valodu, bet viņa īsti nav nekur nepieciešama. Tas man arī bija ienācis prātā, ka varbūt varētu kaut ko minimāli. (ID1)

Daļa mobilitātes dalībnieku atzīst, ka ārvalstu prakses laikā ir uzlabojuši savu svešvalodu zināšanas un savu profesionālo valodu, ko ir pamanījuši arī viņu izglītības iestādes mācībspēki.

Tad, kad es runāju ar klientu, es pati dzirdu, ka man ir uzlabojusies valoda. Un arī tad, kad mēs aizstāvējām savu prakses prezentāciju, bija patīkami no skolotājiem dzirdēt, ka mēs esam augušas. Viņa tieši arī teica, ka varot dzirdēt, ka, stāstot un rādot prezentāciju, mums ir uzlabojusies profesionālā valoda. Viņa bija ļoti priecīga par to. (ID2)

Tāpat mobilitātes dalībnieki atzīst, ka uzturēšanās ārvalstu vidē ir mazinājušas barjeras sazināties svešvalodā, t.i., nebaidīties no kļūdām sarunas laikā, radies ieradums paļauties uz savām spējām sazināties u.tml.

Ir vieglāk komunicēt ar cilvēkiem, kas nav vietējie. Jā kāds kaut ko uz ielas pajautā, tu spēj daudz ātrāk reaģēt, pārslēgties uz svešvalodu. (FGD1)

Es iemācījos vairāk eksperimentēt ar vis kaut ko. Es paliku drošāka angļiski runāt, jo pirms tam es biju vairāk tāda noslēgta. Es it kā mācēju runāt, bet man bija bail runāt. Līdz ar to tas man vieglāk palika. (FGD2)

Atsevišķi mobilitātes dalībnieki novērojuši, ka valodas kompetenču attīstīšana notikusi abpusēji – ne tikai viņiem kā praktikantiem, bet arī uzņemošās puses pārstāvji, kuri arī palikuši drošāki, lietojot kopīgo saziņai lietoto svešvalodu (angļu valodu).

No sākuma vetārste kautrējās ar mani runāt angļiski klientu klātbūtnē, vēlāk viņa jau man tulkoja, ko saka klienti, jo klienti diezgan bieži nezināja angļu valodu. (FGD2)

Drosme sazināties ar citiem, nepazīstamiem cilvēkiem tiek minēta arī kā atsevišķi ārvalstīs iegūta prasme, bez sasaistes ar valodas lietošanu.

Ar laiku aizvien vairāk parādījās drošums. No sākuma bija tā, lai viņi labāk pastāsta, es labāk paklusēšu. Bet vēlāk jau mēs palikām droši un gājām runāt un visu jautāt. (FGD1)

Lai gan starpkultūru saskarsmes prasmes ir tās, kuru uzlabošanu ārvalstu prakses laikā mobilitātes dalībnieki apzinās visretāk, tomēr, diskutējot sīkāk par šiem jautājumiem, atklājas vairākas atziņas, kuras tomēr prakses laikā ir iegūtas. Iesākumā daļa dalībnieku norāda, ka nav bijuši aizspriedumi pret citām tautībām arī pirms došanās uz ārvalstīm. Citi atzīst, ka saskarsmes ar vietējiem iedzīvotājiem ir bijis par maz, lai varētu uzskatīt, ka uzturēšanās ārvalstu praksē ir būtiski mainījusi viņu uzskatus.

Tie dalībnieki, kuri atzīst, ka uzzinājuši kaut ko jaunu par uzņemošās valsts kultūru vai iemācījušies labāk saprasties ar dažādu kultūru cilvēkiem, min atšķirīgus piemērus. Jaunu iespaidu iegūšanu par citu tautību cilvēkiem var skart dažādas sfēras – gan neformālo saskarsmi, gan formālo profesionālo saskarsmi. Piemēram, viens no dalībniekiem stāsta par to, kā uzzinājis par dažādiem svētkiem, ko svin viņu uzņemošās valsts iedzīvotāji:

Es arī sapratu, ka viņiem ir savi svētki. Viņiem ir tāda diena, kad viens otram dod saldumus. Katrs kolēģis atnes pa konfektei un noliek uz galda. Man uz galda stāv čupiņa ar saldumiem. Es ieraugu un es nesaprotu, kas tas ir. Tad man kolēģi pastāstīja, viņi brīnījās, ka mums nav tādas dienas. Tas ir saistīts ar kaut kādiem kristietības svētkiem. Tas notiek decembra sākumā. Janvārī viņiem arī ir kaut kas ļoti līdzīgs, tikai tas notiek uz ielas. Mana prakse notika mazā pilsētīņā [...], līdz ar to man katru dienu sanāca braukt ar vilcienu uz darbu. Es sēžu vilcienā, un man klāt nāk cilvēki un dod saldumus, un es nesaprotu, jo man mamma mācīja, ka no svešiem neko nevar ņemt. To, ka ir svētki, es sapratu, tikai pēc pajautāšanas kontrolierim. [...] Bija tāds kultūršoks. (FGD1)

Cits piemērs attiecas uz profesionālo jomu – dalībnieks ārvalstu prakses laikā ir labāk izpratis dažādu tautu gaumi un vajadzības viņa profesionālajā (viesmīlības) jomā.

Es domāju, ka ir uzlabojusi, jo pie mums nāca ēst dažādu tautību cilvēki. Es iemācījos kā ar katru tautības pārstāvi labāk uzsākt sarunu. Piemēram, vāciešiem patīk, ja maltītes laikā pie viņiem vairākkārt pieiet klāt un pajautā, kā garšo. Tas ir tāds viens piemērs. (FGD1)

Citi mobilitātes dalībnieki atzīst, ka prakses laikā novērotās starppersonu attiecības ir mudinājusi pārvērtēt pašu attieksmi pret citiem cilvēkiem, pievēršot uzmanību tādiem aspektiem kā cieņa, iecietība un dažādības pieņemšana.

Klase bija ļoti multinacionāla, bet tik un tā gandrīz neviens nerunāja angļu valodā. Redzot kā viņi sadarbojas, tas palīdz saprast, ka arī mums vajadzētu vienam otru vairāk pieņemt. (FGD1)

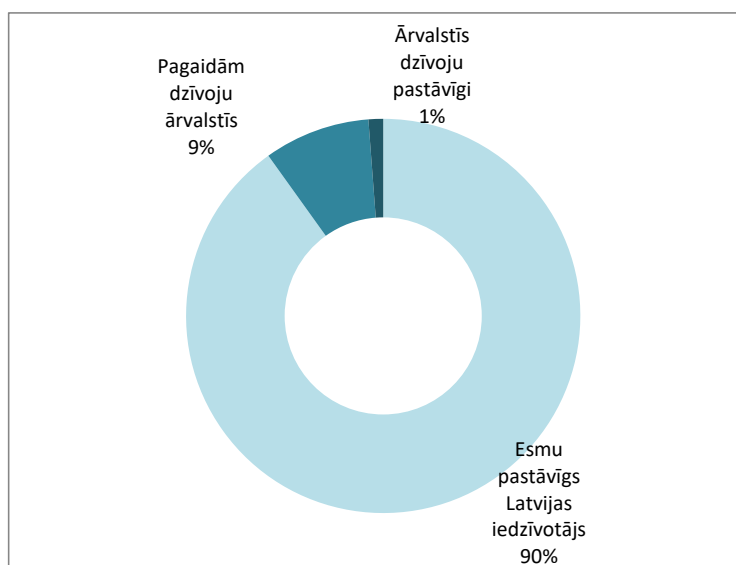
Visi bija baigi priecīgi un jauki, tu tur nevienu nepazīsti, bet visi nāk pretī un tev smaida. Tas viņiem bijā tā kā „čau”. Ja es kaut ko nesapratu, viņi ar prieku stāstīja un mēģināja iemācīt. (FGD2)

Apkopojot pētījuma dalībnieku pieredzi, redzams, ka ārvalstu prakse, it sevišķi gadījumos, kad tā ir ilgusi vairāk nekā divas nedēļas, vairumā gadījumu ir palīdzējusi profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem attīstīt savu personību, dažādas saskarsmes, organizatoriskās un tehniskās prasmes. Ārvalstu prakse dod arī ir ieguldījumu profesionālo prasmju attīstīšanā, tomēr šīs iespējas lielākā mērā ir atkarīgas no prakses ilguma, uzņemošo partneru attieksmes un audzēkņa studiju nozares.

TURPMĀKĀ IZGLĪTĪBA UN KARJERAS ATTĪSTĪBA

Vairums (90%) Latvijas pētījuma dalībnieku pēc atgriešanās no ārvalstu prakses turpina dzīvot Latvijā, tomēr neliela daļa aptaujas veikšanas brīdī dzīvoja ārvalstīs (16. zīmējums). 27% ārvalstīs dzīvojošo aptaujāto atradās tajā pašā valstī, kurā norisinājās viņu ārvalstu prakse.

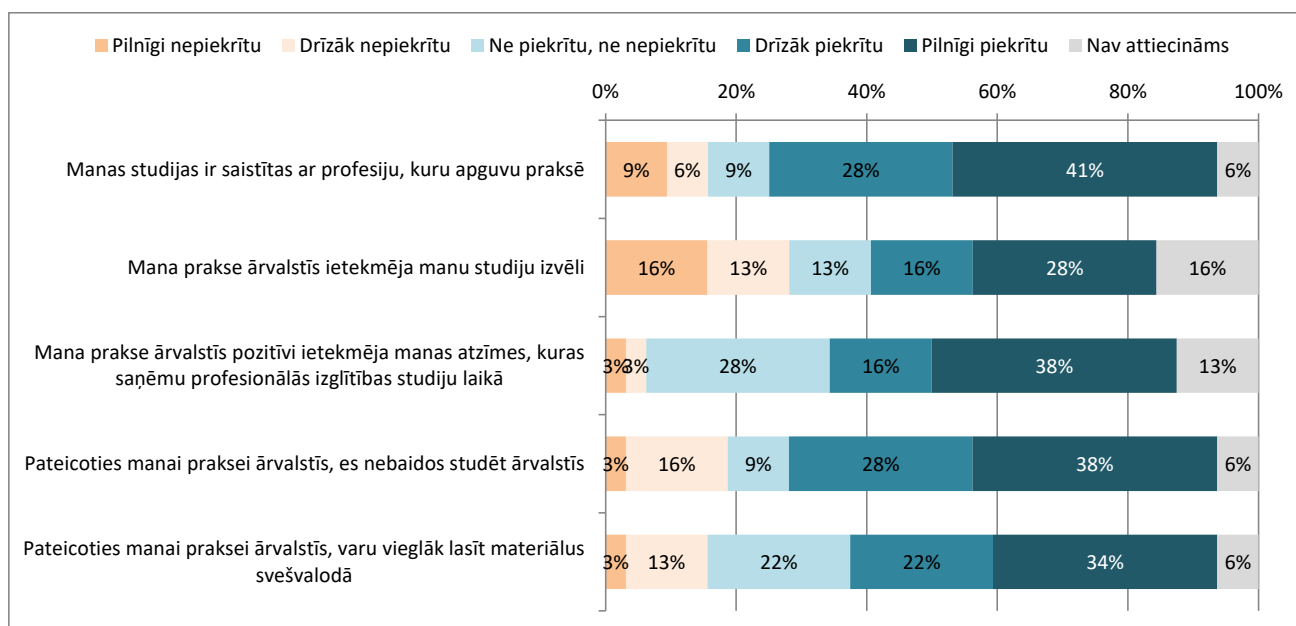
16. zīmējums. Ārvalstu mobilitātes dalībnieku pašreizējā dzīvesvieta (procentos)

Aplūkojot mobilitātes dalībnieku gaitas aptaujas veikšanas brīdī, redzams, ka 59% turpina studijas profesionālā izglītības iestādē vai citā izglītības iestādē. Ārvalstu prakses ietekme uz studiju izvēli un studiju norisi aplūkojama 17. zīmējumā.

17. zīmējums. Mobilitātes dalībnieku pašreizējo studiju sasaiste ar ārvalstu praksi (procentos)

Jautājums: Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat zemāk izteiktajiem apgalvojumiem?

Aplūkojot ārvalstu prakses sasaisti ar pašreizējo mobilitātes dalībnieku iegūto izglītību, redzams, ka 41% aptaujāto atzīst, ka studijas ir pilnībā saistītas ar profesiju, kuru apguva prakses laikā, un vēl 28% drīzāk piekrīt šim apgalvojumam (17. zīmējums). Kvalitatīvās izpētes rezultāti rāda, ka daļa studentu tiešām būtiski maina studiju virzienu, nonākot nākamajā izglītības iegūšanas pakāpē. Vienlaikus viņi atzīst, ka prakse palīdzēja labāk saprast profesijas būtību un piemērotību audzēkņa interesēm.

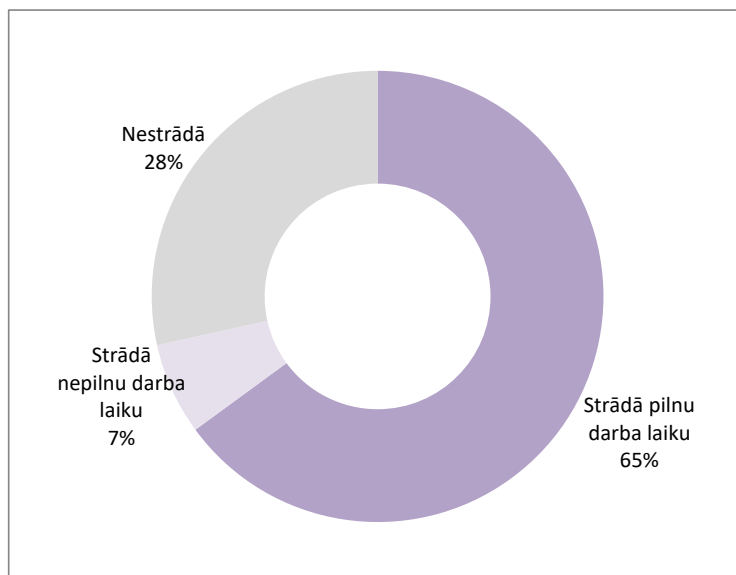
Pēc Latvijas prakses, kur es pabiju četrus mēnešus, es sapratu, ka tas nav tas, ko es vēlos dzīvē darīt. Tādēļ arī mainīju jomu. (FGD1)

Es iestājos [augstskolā]. Es izvēlējos kaut ko pilnīgi pretēju, es paņēmu muižu un nodokļus. Visi par mani iesmēja, kā es tā no viesmīlības uz muižu. Sāku mācīties, nepatika, varbūt īsti nebija tas, ko gribēju. Tas arī īsti nebija mans lēmums, es uzklausīju savus vienaudžus. Piemēram, es biju aizgājusi pie frizieres, kura ir mana vienaudze, un viņa man ieteica nogaidīt, iedot sev vienkārši laiku un pastrādāt jomā, kurā es esmu mācījusies. Viņa man teica: „Nogaidi, atrodi sevi!” Tā es arī izdarīju, un jau divus mēnešus es strādāju savā profesijā. (ID2)

Citi kvantitatīvajā aptaujā identificētie ieguvumi, kurus sniedza dalība ārvalstu praksē, ir saistīti ar dalībnieku turpmāko sniegumu mācībās un drosmi doties studēt uz ārvalstīm. 38% aptaujāto pilnīgi piekrīt izteikumam, ka, pateicoties praksei ārvalstīs, viņi nebaidās studēt ārvalstīs (17. zīmējums). Vēl 38% aptaujāto pilnīgi piekrīt izteikumam, ka viņu ārvalstu prakse pozitīvi ietekmēja atzīmes, ko audzēknis saņēma savā profesionālās izglītības iestādē studiju laikā, un 34% pilnīgi piekrīt apgalvojumam, ka, pateicoties ārvalstu praksei, viņiem ir vieglāk lasīt materiālus svešvalodā.

Aplūkojot to aptaujas dalībnieku gaitas, kuri studijas vairs neturpina, redzams, ka 65% strādā pilnu darba laiku, vēl 7% – nepilnu darba laiku, kamēr 28% aptaujāto nestrādā (18. zīmējums).

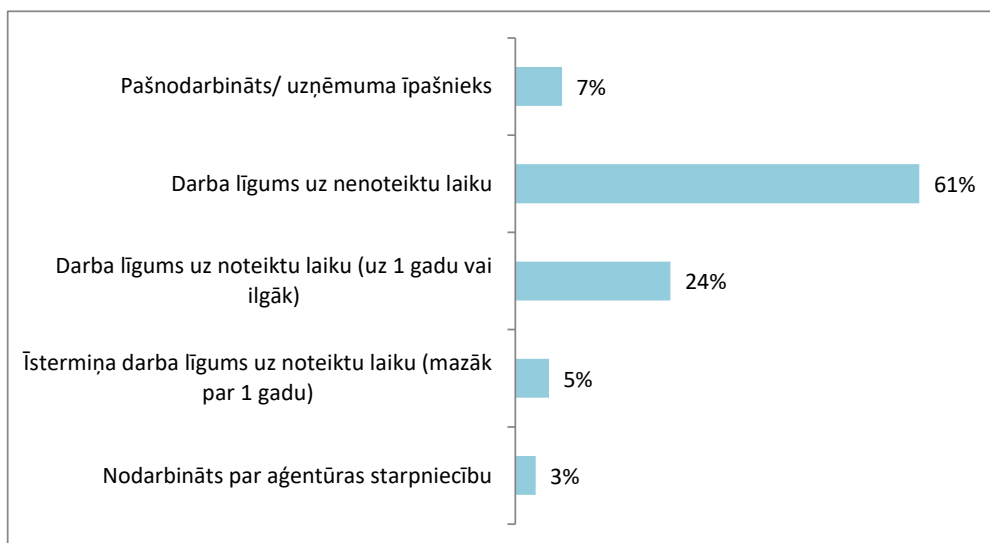
18. zīmējums. Absolvējušo mobilitātes dalībnieku iesaistīšanās nodarbinātībā (procentos)

Lielākajai daļai (61%) nodarbināto mobilitātes dalībnieku ir darba līgums uz nenoteiktu laiku un 24% ir darba līgums uz noteiktu laiku, kas noslēgts vismaz uz vienu gadu (19. zīmējums). 7% aptaujāto norāda, ka ir pašnodarbināti vai uzņēmuma īpašnieki. Arī kvalitatīvās izpētes laikā vairāki šobrīd

algotā darbā strādājošie mobilitātes dalībnieki norādīja, ka nākotnē vēlētos dibināt savu uzņēmumu, un drosmi izvēlēties šādu ceļu viņiem ir devusi tieši ārvalstu prakse.

19. zīmējums. Strādājošo mobilitātes dalībnieku darba līguma veids (procentos)

Skatoties nodarbinātības perspektīvā, mobilitātes darbinieki kopumā ir pārliecināti par ārvalstu prakses pozitīvo ietekmi uz viņu karjeras iespējām – par to liecina aptaujāto īpatsvars, kas pilnīgi vai daļēji piekrīt izteikumiem, kas raksturo sasaisti starp pašreizējo nodarbinātību, nākotnes perspektīvām un ārvalstīs izieto praksi (sk. 20. zīmējumu). Visbiežāk mobilitātes darbinieki ir pilnīgi piekrituši izteikumam, ka praksei ārvalstīs ir reāla ietekme uz karjeras attīstību nākotnē (41% aptaujāto pilnīgi piekrīt). Aptaujas dalībnieki atzīst, ka, meklējot darbu, viņi ir stāstījuši darba devējam par savu prakses pieredzi (41% pilnīgi piekrīt atbilstošam izteikumam). To apstiprina arī kvalitatīvās izpētes rezultāti, piemēram:

Es teikšu, ka abas prakses un iegūtie sertifikāti diezgan ietekmēja manas darba spējas un uzlaboja manu CV, kurā tagad ir skaists ieraksts. Līdz ar to es daudz straujāk tiku iekšā darba vidē, kurā es savādā nebūtu tikusi, jo man nav izglītības konkrētajā jomā. Es ieguvu zināšanas, kuras man varbūt tikai tagad vajadzēja sākt mācīties. Līdz ar to tā dzīve pagriezās straujāk, nekā tai vajadzēja ritēt. (FGD1)

Tu nezini, kur tevi dzīve aizvedis, jebkas ir [vērtīgi], ko tu vari ierakstīt savā CV. Mums tika iedoti sertifikāti par to, ka mēs divas nedēļas bijām praksē, tas man ļoti palīdzēja atrast kvalifikācijas prakses vietu. Es to ieliku savā CV, un man tas ļoti palīdzēja. (FGD2)

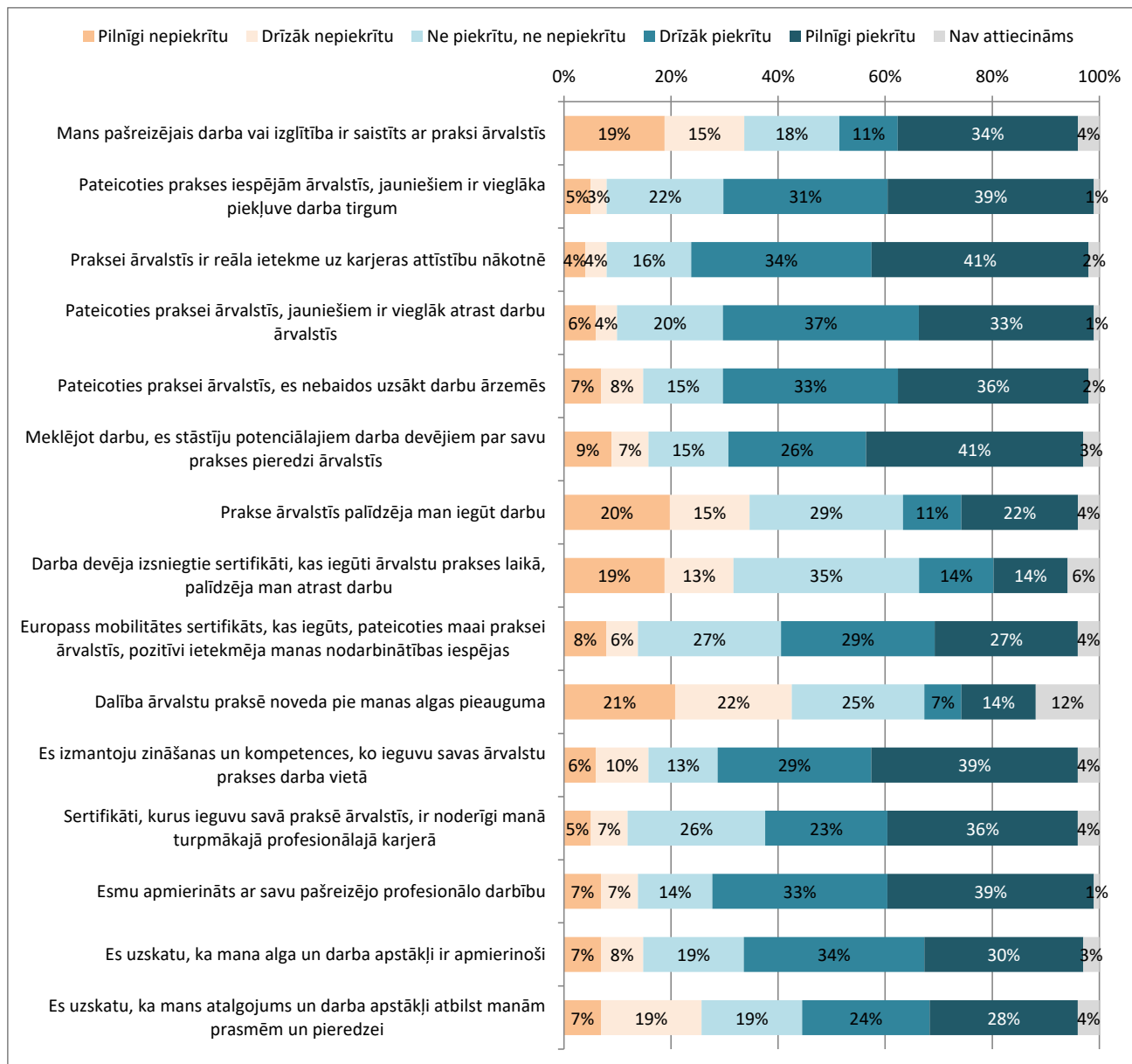
Izmantojusi [Europass mobility sertifikātu] es neesmu, bet, dodoties uz darba pārrunām, es esmu minējusi, ka es esmu bijusi praksē ārzemēs. Darba devējiem patīk dzirdēt, ka tu esi kaut ko darījis, ka tu nesēdi vienkārši uz vietas. (ID2)

Mobilitātes dalībnieki norāda, ka darba interviju laikā Latvijas uzņēmēji/ darba devēji interesējas par viņu iespaidiem ārzemēs, veiktajiem darba uzdevumiem u.tml. informāciju. Dalībnieku skatījumā, darba devēji atzinīgi novērtē viņu uzņēmību doties ārvalstu praksē un dzīves pieredzi, kas tās laikā iegūta.

Citi aspekti, kādā veidā ārvalstu prakse pozitīvi ietekmē nodarbinātību, balstoties uz kvantitatīvo aptauju ir (20. zīmējums): jauniešiem ir vieglāka pieeja darba tirgum (39% pilnīgi piekrīt šim izteikumam), jaunieši izmanto zināšanas un kompetences, kuras ieguva savas ārvalstu prakses darbavietā (39% pilnīgi piekrīt).

20. zīmējums. Mobilitātes dalībnieku pašreizējā darba sasaiste ar ārvalstu praksi (procentos)

Jautājums: Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat izteiktajiem apgalvojumiem?

Neskatoties uz kopējo pārliecību, ka ārvalstu prakse pozitīvi ietekmē nodarbinātības iespējas, ir atsevišķi aptaujā izteikti apgalvojumi, kuriem mobilitātes dalībnieki piekrīt retāk – tas nozīmē, ka šādu sakarību starp savu ārvalstu praksi un nodarbinātību jaunieši nav saskatījuši. Tādējādi vairums aptaujas dalībnieku pilnīgi vai drīzāk nepiekrīt tam, ka dalība ārvalstu praksē noveda pie viņu algas pieauguma, kas ir likumsakarīgs rezultāts – vairums aptaujas dalībnieku praksē dodas profesionālās izglītības iegūšanas vidus vai beigu posmā, kad, iespējams, viņi vēl nav uzsākuši darba gaitas. Tādējādi tiešu

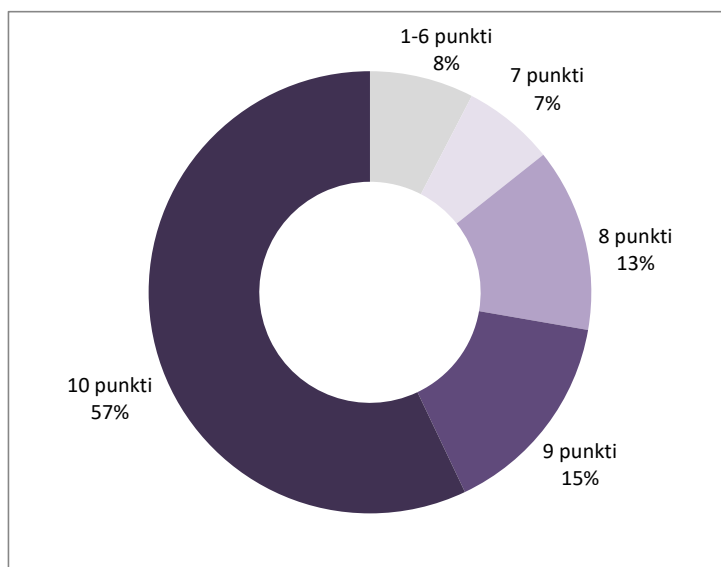
ārvalstu prakses ietekmi uz savu darba algu mobilitātes dalībnieki nevar novērot. Neskatoties uz darba devēju interesi par mobilitātes dalībnieku ārvalstu prakses pieredzi, aptaujātie reti piekrīt tam, ka prakse ārvalstīs palīdzēja iegūt darbu. Tāpat mobilitātes dalībnieki reti piekrīt izteikumam, ka ārvalstu darba devēja izsniegtie sertifikāti palīdzēja viņiem atrast darbu (20. zīmējums). Vienlaikus jaunieši ir pārliecināti, ka kopumā sertifikāti, kas iegūti ārvalstu prakses laikā, ir noderīgi viņu turpmākajā profesionālajā karjerā. Šo zināmo pretrunu izskaidro iepriekš šajā ziņojumā aplūkoto kvalitatīvie dati, un, proti, ārvalstu praksē pavadītais laiks kopumā palīdz uzkrāt dzīves pieredzi, pieredzi apstiprinošie dokumenti tiek norādīti CV (un pēc nepieciešamības – uzrādīti), savukārt darba devējus interesē šādi potenciālie darbinieki, tomēr neviens no jauniešiem nav piedzīvojis, ka saņemtie sertifikāti ir bijuši izšķirošie, kad viņiem tiek izteikts darba piedāvājums.

Neskatoties uz iepriekš minēto, pētījumā konstatēts, ka atsevišķi mobilitātes darbinieki ārvalstu prakses iegūtajiem sertifikātiem nepievērš uzmanību un savu darbavieta meklējumos nav tos izmantojuši.

Mēs laikiem dabūjām kaut kādu sertifikātu, uz tā bija virsū mūs vārds un kaut kas vēl rakstīts. Es nezinu. Es neatceros, vai tur bija pateicība, vai kaut kas tāds. Tur bija laikiem rakstīts, ka mēs esam paveikušas šo darbu un ar mums nav bijušas problēmas. (ID1)

Kopumā vispārējais mobilitātes dalībnieku vērtējums par ārvalstu praksē gūto pieredzi ir pozitīvs. Par to liecina kvantitatīvajā aptaujā iegūtais vērtējums, atbildot uz jautājumu, cik lielā mērā aptaujātie ieteiktu praksi ārvalstīs citiem profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem, lai tas palīdzētu viņiem iekļūt darba tirgū. Vērtējums tika izteikts skalā no 0 līdz 10 punktiem, kur 0 nozīmēja – pilnīgi neieteiktu un 10 – noteikti ieteiktu. Latvijas mobilitātes dalībnieku vērtējums ir augsts – vairāk kā puse (57%) savu gatavību ieteikt vērtē ar 10 punktiem, vēl 28% – ar 8 vai 9 punktiem (21. zīmējums).

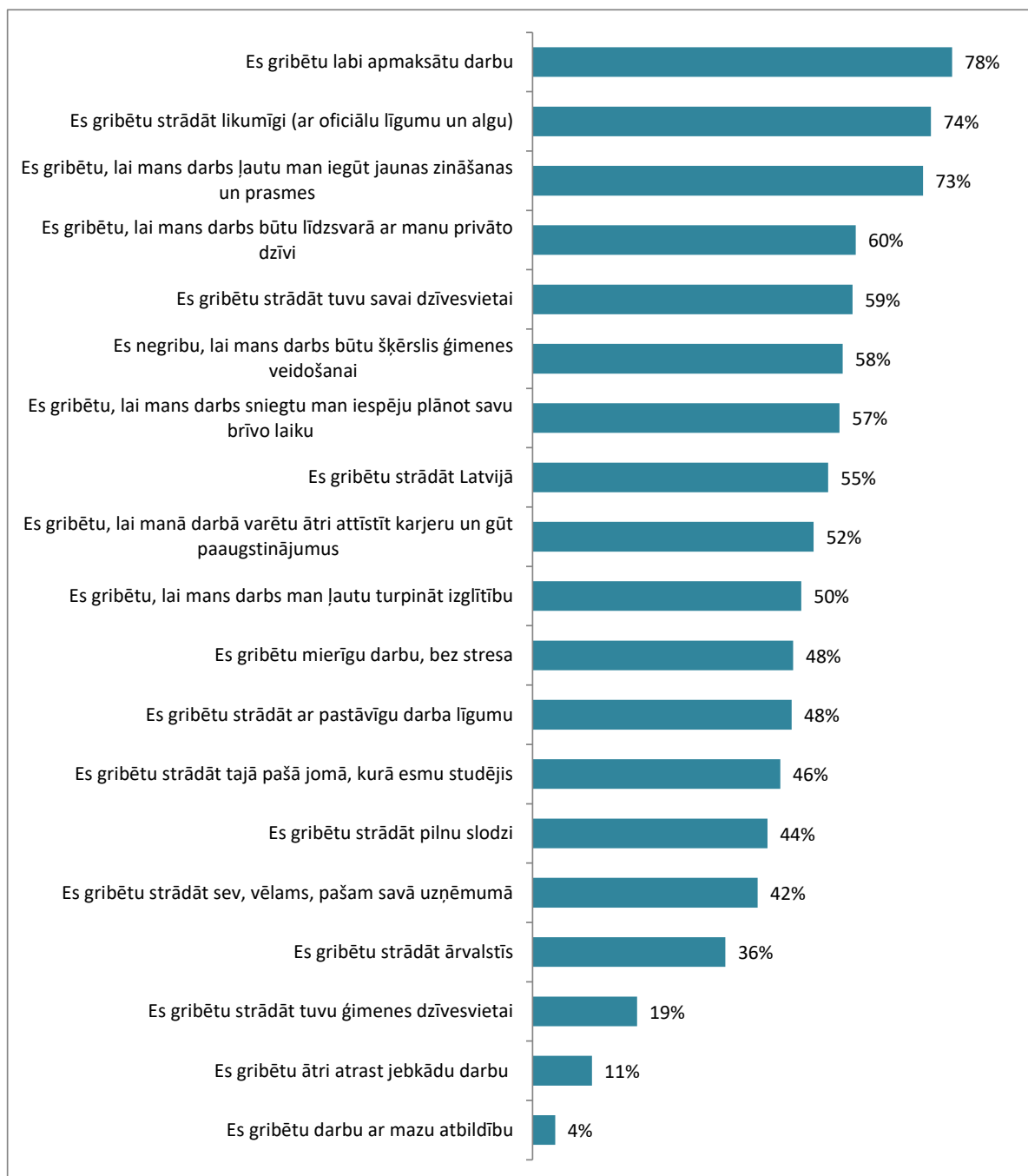
21. zīmējums. Ārvalstu prakses ieteikšana citiem profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem ar mērķi iekļūt darba tirgū (procentos)

Darbavietas meklējumos par svarīgākajiem faktoriem mobilitātes dalībnieki nosauc labu darba apmaksu (78%), darbu, kas noformēts ar oficiālu līgumu un noteiktu algu (74%), darbu, kas ļautu iegūt jaunas zināšanas un prasmes (73%) (22. zīmējums). Nākamā svarīgo faktoru grupa ir darba un privātās

dzīves līdzsvars (60%), darbavietas atrašanās tuvu dzīvesvietai (59%), iespējas veidot ģimenes dzīvi (58%) un plānot savu brīvo laiku (57%).

22. zīmējums. Darbavietas meklējumos svarīgākie faktori (procentos)

Salīdzinoši reti aptaujātie mobilitātes dalībnieki vēlētos strādāt ārvalstīs (36% – sk. 22. zīmējumu), lai gan ārvalstu prakses rezultātā jaunieši jūtas gatavāki to darīt. Pretstatam – Latvijā gribētu strādāt 55% aptaujāto (sk. 22. zīmējumu). Vienlaikus 42% aptaujāto mobilitātes dalībnieku vēlētos strādāt sev, pašam savā uzņēmumā (42%). Attiecīgi retais gribētu darbu ar mazu atbildību (4%).

SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

ES ERASMUS+ programmas sākotnējās profesionālās izglītības audzēkņiem un mācekļiem dalībnieku pieredzes izvērtējums rāda, ka kopumā ārvalstu mobilitāte sniedz nozīmīgu ieguldījumu audzēkņu kompetenču attīstībā. Mobilitātes dalībniekiem, it sevišķi audzēkņiem, kuri mācās profesionālās izglītības iestādēs reģionos, tā parasti ir pirmā iespēja ilgāku laiku uzturēties ārvalstīs, vienlaikus iepazīstot uzņemošās valsts profesionālo kultūru un attīstot savas prasmes. Visbiežāk mobilitātes dalībnieki apzinās, ka ārvalstu prakse ir ļāvusi attīstīt valodas, starppersonu komunikācijas, analītiskās un organizatoriskās prasmes, kas veicina viņu kā personību attīstību un nobriešanu. Vienlaikus mobilitātes dalībnieki atzīst, ka nodibināt ilgstošus un paliekošus kontaktus ar ārvalstu prakses laikā sastaptajiem citiem audzēkņiem vai uzņemošās puses darbiniekiem parasti izdodas tikai tad, ja prakse bijusi pietiekami ilga. Mobilitātes dalībnieku pieredze rāda, ka šim nolūkam ir nepieciešams vismaz viens mēnesis.

Iespējas attīstīt profesionālās prasmes ārvalstu prakses laikā ir būtiski atkarīgas no vairākiem faktoriem, no kuriem galvenie ir prakses ilgums, uzņemošās puses ieinteresētība un iepriekš saskaņota, abām pusēm skaidra un mācību procesam atbilstoša prakses norises programma, uzņemošā personāla sagatavošana un informētība par mobilitātes dalībnieku vajadzībām, kā arī labas svešvalodu (angļu valodas) prasmes visām iesaistītajām pusēm. Mobilitātes dalībnieki atzinīgi novērtē, ja viņus nosūtošā profesionālās izglītības iestāde ir mērķtiecīgi izvēlējusies tādu ārvalstu prakses norises vietu, kas ļauj iegūt jaunas zināšanas, iepazīties ar jaunākajām, Latvijā vēl nepieejamām tehnoloģijām, attīstīt jaunas darba prasmes un iemaņas. Tomēr pietiekami bieži izskan piemēri, ka uzņemošās puses pārstāvji nav bijuši pietiekami informēti un ieinteresēti, kā arī pastāvējušas valodas barjeras, kas traucējis izklāstīt mobilitātes dalībniekiem nepieciešamo informāciju un izskaidrot darba uzdevumus. Tādējādi profesionālās izglītības iestādēm, izvēloties sadarbības partnerus nākotnes ERASMUS+ programmas projektiem, ir ieteicams lielāku vērību pievērst šiem organizatoriskajiem aspektiem.

Valsts izglītības attīstības aģentūrai (Nacionālajai aģentūrai) ieteicams savas kompetences ietvaros pārliccināties par prakses organizācijas kvalitāti un audzēkņu atsauksmēm par to, cik lielā mērā ārvalstu prakse devusi ieguldījumu viņu profesionālo iemaņu attīstīšanā. Gadījumos, ja rodas aizdomas par uzņemošo partneru zemu interesi nodrošināt mācību programmai atbilstošu un audzēkņa profesionālās attīstošu praksi, ieteikt projekta iesniedzējam apsvērt sadarbības pārtraukšanu ar ārvalstu partneri. Īpaša uzmanība šeit ir jāpievērš tieši tūrisma, ēdināšanas, viesmīlības un izmitināšanas nozares mobilitātes projektiem, jo no šīs jomas dalībniekiem biežāk izskan kritiskas piezīmes par prakses norises atbilstību mācību saturam Latvijā, kā arī par sadzīves apstākļiem uzņemošajā valstī. Tāpat ieteicams izvērtēt priekšlikumu veidot tādu ārvalstu uzņemošo organizāciju sarakstu, sadarbība ar kurām liecina par zemu ārvalstu prakses norises kvalitāti, lai turpmāk ieteiktu profesionālās izglītības iestādēm izvairīties no sadarbības ar šādām institūcijām.

Mobilitātes dalībnieku pieredze rāda, ka būtiski ir apsvērt optimālu ārvalstu prakses ilgumu dažādās situācijās, lai attīstītu profesionālās prasmes. Noteicošie kritēriji šeit būtu profesionālo studiju gads un izvēlēta profesija. ERASMUS+ programmā noteiktais minimālais mobilitātes ilgums (2 nedēļas) ir piemērots situācijās, kad praksē dodas 2.-3. studiju gada audzēkņi, kuriem prakse ļauj apskatīties un izmēģināt darboties savā profesijā atšķirīgā vidē, vai arī mērķtiecīgi doties uz līdzīgu profesionālās

izglītības iestādi iepazīties ar modernām, Latvijā nepieejamām tehnoloģijām. Raugoties no profesijas satura, iemaņu attīstīšanas un jaunu kontaktu iegūšanas viedokļa, vislietderīgākā ir viena līdz divu mēnešu ilga ārvalstu prakse. Vēl ilgākas prakses lietderīgums ir atkarīgs no profesijas/ nozares. Dažiem mobilitātes dalībniekiem bija pieredze, piedalīties ilgā ārvalstu praksē (iespējams, kvalifikācijas praksē), kas ilga vairāk par trīs mēnešiem. Šo dalībnieku ieguvums profesionālā jomā nav skaidrs, ja viņi ir studējuši tūrisma, ēdināšanas, viesmīlības un izmitināšanas jomā, tādējādi tik ilgas ārvalstu prakses projekti šajā nozarē nebūtu atbalstāmi. Savukārt tehnisko nozaru profesijās (IT, elektronika, rūpniecība, transports) divu līdz trīs mēnešu ilga ārvalstu prakse var dot nozīmīgu pieredzi, ja tiek izvēlēta atbilstoša uzņemošā organizācija.

Samērā bieži mobilitātes dalībniekiem bijušas grūtības ar sadzīves apstākļiem uzņemošajā valstī, visbiežāk ar dzīvesvietu un tajā pieejamo pakalpojumu kvalitāti. Ja problēmas ir bijušas, tad prakses dalībniekiem ne vienmēr ir izdevies tās atrisināt. Pētījumā iegūtā informācija nav pietiekama, lai izprastu, vai nosūtošā profesionālā izglītības iestāde ir ņēmusi vērā savu audzēkņu atsauksmes par uzņemošās puses attieksmi, izvēloties, vai iesniegt nākamo projekta pieteikumu ar to pašu sadarbības partneri. Tomēr, reaģējot uz šādu mobilitātes dalībnieku pieredzi, Nacionālajai aģentūrai savas kompetences robežās būtu ieteicams izstrādāt mehānismus šādu situāciju novēršanai.